

12.7401

16

Görög és
Római
remekírók

Supplement

GÖRÖG ÉS RÓMAI REMEKÍRÓK

SUPPLEMENTUM

AD M. VALERIUM MARTIALEM

CSENGERY JÁNOS

MAGYAR MARTIALISÁNAK KIEGÉSZÍTÉSE

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

BUDAPEST 1942

GÖRÖG ÉS RÓMAI REMEKÍRÓK

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KLASSZIKUS FILOLÓGIAI BIZOTTSÁGA

SUPPLEMENTUM AD M. VALERIUM MARTIALEM

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

B U D A P E S T

1 9 4 2

SUPPLEMENTUM
AD M. VALERIUM MARTIALEM

CSENGERY JÁNOS

MAGYAR MARTIALISÁNAK KIEGÉSZÍTÉSE

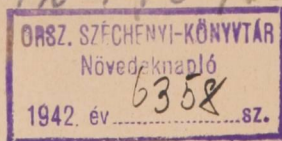
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

BUDAPEST, 1942

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OLV
12 740 / 16

Kiadásért felel: Csengery János

18075 Sárkány Nyomda R.-T. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9. Tel.: 1—221—90.
Főigazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

TÁJÉKOZTATÓ.

A M. Tud. Akadémia klasszikus filológiai bizottsága az ókor-tudomány érdekében kívánatosnak mondotta ki, hogy az ókori klasszikusok műveit csonkítatlan, teljes átültetésekben ismerhessék meg a velük foglalkozók, s ekkép' róluk való ítéletüknek ne egyoldalú megismerés legyen az alapja. Ezért azt kívánta tőlem, hogy kiadásra már elfogadott, de nem teljes magyar Martialisomat egészítsem ki a kényes tárgyuk miatt kihagyott darabokkal, minthogy ezek nemcsak írójukra nézve jellemzők, hanem a kor megismerésének szempontjából is rendkívül tanulságosak, akár csak a nápolyi múzeumnak csak komoly tanulmány céljából megnyíló, elkülönített terme, amelyben a Pompeiban talált hyper-erotikus leleteket őrzik. Éppen így magában Pompeiban is több ház, különösen a Vetiusoké, gyarapítja — *in situ* — az ilyen leleteket, amelyek erkölcstörténeti szempontból szinte megbecsülhetetlenek.

En eleget tettem ugyan a t. Bizottság kívánságának, (hiszen előttem állt a példa: Arany János Aristophanese, de a nyugat-európai nemzetek teljes Martialisai is), mindamelletts bizonyos, kivált pedagógiai tekintetek, valamint illetékes fórumok a *teljességet* csak olyan megoldással tették megvalósíthatóvá, amely irodalmi mása a nápolyi múzeum elkülönített gyűjteményének: t. i. az epigrammák tizennégy könyvét kiegészítő darabok, nagyon korlátolt példányszámban, külön jelennek meg a komoly érdek-

lődés szolgálatára. Viszont nyereségnek tekinthetjük, hogy a forgalomba kerülő nagyobb kötet ilyen módon bizvást megtalálhatja az útját, hogy az ifjúsággal a világ-irodalom legnagyobb epigramma-íróját s általában a császári kor Rómáját megismertesse.

Budapest, 1942. január 15.

Csengery János.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
I. KÖNYVE.

31.

Encolpos fogadalma.¹

Phoebus Apollo, néked ajánlja egész haja fűrtit
Encolpos, ki Pudens centurió öröme,
Csak hogy elérje Pudens, mit a pilusa véle kivívott.²
Vágd le tehát, Phoebus, hosszú haját mielőbb,
⁵ Míg rózsás arcát bé nem fõdi barna legénytoll
És tejszínü nyakat díszít a fűrtkoszorú.
És hogy az úr s gyerek élvezhesse soká adományod,
Tedd tarrá mielőbb, férfiuvá ne hamar.³

34.

A szemérmetlen Lesbia.

Lesbia, mindig őrizetlen s nyitva van ajtód,
Benn amidőn enyelegsz, bűnre tetézve a bűnt;
S több gyönyöröd van a nézőben, mint a szeretődben:
Eltitkoltan a kéj nincs is inyedre neked.
⁵ Látod, a szajha tanút nem tűr, bészárja az ajtót,
Bordélyházi falon ritka egy-egy repedés.

¹ Pudens (l. még IV, 13. VI, 58. VII, 97) 85-ben Pannóniában állomásozó százados (centurio) szeretne volna elnyerni a primipilatusi (élelmező főbiztosi) rangot. Encolpos, az ő kedvelt ifja ennek érdekében fogadalmat tesz Apollónak s fűrtjeit ajánlja fel áldozatul. Az V, 48-ból kitűnik, hogy Pudens vágya 89-ben teljesült.

² Pilus: a triariusok glédája, a csatarend harmadik arcvonala (a hastati és principes mögött) a legkipróbáltabb harcosokból állott.

³ Mert akkor megszűnik ifjúkori szerepe.

Ej no tanulj Chionétul, Iastul¹ némi szemérmet:

A piszkos rima is helyt temetőbe' keres.

Lesbia, tán nagyon is szigorúnak véled e leckét?

¹⁰ Ám gyakorold művedet, csak ne keress tanukat.

35.

Hagyjuk a komolykodást.

Cornelius, panaszkod van verseimre:

Nem kellő-komolyak, s nem iskolákban

Olvastatni-valók. De hát e versek,

Mint a férfiak asszonyuknak, éppen

⁵ Nem tetsznek szerelemnek kéje nélkül.

Nászdalt írni miképp' lehetne, hogyha

Nem csendül meg a nász dal hangja benne?

Adnak lepleket a Floráliára?²

A szajhára ki ad matróna-stólát?

¹⁰ Az törvénye a játszi versnek éppen:

Nem tetszik, csakis akkor, hogyha izgat.³

Hagyj fel, kérlek, e nagy komolykodással

És bocsáss meg enyelgő verseimnek.

Megcsonkítani könyvecském ne próbáld:

¹⁵ Csúfak csúfja Priápus, hogyha gallus.⁴

46.

Mit ér a sürgetés?

Mondod, Hédyale: „Rajta, csináld!” — hát ízibe' lanyhul

S megszűnik nyomban nálam a gerjedelem.

Inkább tartóztass: gátolva előbb nekiállok.

Hédyale, hogyha sietsz, mondd: „Van idő, ne siess!”

¹ Chione, Ias: megfizethető leányok.

² L. az I. előszavát.

³ V. ö. Catullus, 16, 7.

⁴ Priápusnak, a termékenyítés istenének szobrát kertörzöül állították fel. Gallus, azaz cunuchos (VI, 72, 78.).

58.

Árverés.

Százezeret kívánt a fiúért tőlem az árus;
 Én nevetek: Phoebus nyomba' megadta neki.
 Fájt a szívem, szomorú sorsom panaszolja magában,
 Dicsérik Phoebust, s ez nekem oly keserű.
⁵ Ám Phoebusnak erős szerszáma szerez miliókat;
 Add ide azt az erőt: ízibe' többet adok.

77.

Fakó egészség.

Egészséges Charinus, mégis oly fakószin.
 Csinján iszik Charinus, mégis oly fakószin.
 Remekül emészt Charinus, mégis oly fakószin.
 Sütkérezik Charinus, mégis oly fakószin.
⁵ Festi magát Charinus, mégis oly fakószin.
 Nagyon nyalánk' Charinus, hát azért fakószin.

83.

Nem csoda az ...

Arcodat és szádat nyalogatja, Maneia, az uszkár:
 Nem csoda az, ha az eb nyalja a ronda ganajt.

84.

A családapa.

Nincs nőre szükség, véli azt Quirínális,
 Hogy szert tegyen fiúkra; s módot is lelt rá,
 Hogy ezt elérje: a cselédével alszik,
 S tele a háza, földje zabi lovagokkal.
⁵ Hát nem valódi családapa Quirínális?

90.

Férfi nélkül.

Bassa, mivelhogy férfisereg körüléd sose rajzik
 És szeretőről sem szólt ez időig a hír;

¹ Fellator.

Csak nők végezték szolgálatukat körülötted,
 Mind a nemedbeli volt, férfiu egysem akadt,
⁵ Mint Lucretia tüntél fel, megvallom, előttem:
 Ám te magad voltál, Bassa, a fő kurafi.
 Összefüzől te merészen két-két asszonyi testet
 S férfiakat mímél a csoda-vénusi kéj.
 Thébai rejtvényhez¹ méltó született az agyadban:
¹⁰ Házasságot törsz férfi segélye nekül.

92.

Előbb lakjál jól.

Hulló könnyek közt Cestos sokszor panaszolja,
 Mámurián, ujjal rajta sokat tapogatsz.
 Ujjra mi szükséged? Bírd Cestost teljes egészben,
 Mámurián, ha ugyan megvan az arravalód.
⁵ Ámde ha konyhád sincs, nincs egy üres ágynak a váza,
 S bögre, milyenbül iszik Antiopé, Chioné;
 Hogyha kopott köpenyed koszosan lóg tomporod alján,
 Gall nadrágod fél-üllepedet födi bé,²
 S nem táplál más, csak piszkos kulinádnak a göze,
¹⁰ Ronda vizet habzsolsz ebnek a módja szerint:
 Nem feneked fenyitem — nem is az, mert haszna-
 [vehetlen —
 Azt bököm én ki, mi még megvan, az egy szemedet.
 Rosszakaródnak nem mondhatsz engem, sem irigynek:
 Végre elébb lakjál jól, azután tapogass.

94.

Aegle hangja.

Ölelkezve: hamis volt hangod, Aegle.
 Most már tiszta, de csókot nem kap ajkad.³

¹ A thebai Sphinx rejtvényéhez, amelyet Oedipus fejtett meg.

² Gallia Narbonensisben a gallusok bő nadrágot viseltek.

³ V. ö. I, 83.

96.

Csalfa külszin.

Ha nincs terhedre s nem restelled, oh Skázon,¹
 Maternusunknak a fülébe mondd súgva
 Egy pár szavam, de úgy, hogy csak is ő hallja.
 Az ott, aki sötét ruhába' jár, sokszor

⁵ Baetisi gyapjut² hord, avva³gy hamúszínűt,

Nem tartja férfiasnak a biboröltönyt,
 Az amethyst-szín nőkhöz illik, azt tartja;

Habár csak festetlent dicsér, sötétbarna
 Színekbe' jár, nem tiszta mégsem erkölcsse.

¹⁰ Tán kérdi, mért gyanítom fajtalan lénynek?

Együtt ha fürdünk, bezzeg ő sosem néz föl,

A férfiringyókat szemével úgy falja,

Csurog a nyála egy-egy mentula láttán.

Kérded, ki ő? Nevét, azt elfelejtettem.

¹ A Skázonról l. Bevezetés 26. l.

² Baetis: a mai Quadalquivir.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
II. KÖNYVE.

4.

Veszélyes enyelgés.¹

Mily nyájas vagy anyádhoz, Ammianus,
És az édesanyád hozzád be nyájas!
„Öccse” vagy neki s ő neked „hugocskád”:
Ily fonák neveket használtok egyre.

⁵ Mért nem vallani bé azt, ami vagytok?
Játék ez, hiszitek, csak tréfa? Óh nem!
Aki húga ohajt fiának lenni,
Az nem anyja, se húga a fiának.

17.

A borbélynő.

Ott ül egy borbélynő a Subúra-negyed² sarkán,
Hol véres ostoni függnek a pribékeknek
S az Argiletumon szorong a sok varga.³
De, Ammianus, nem nyír ám e borbélynő;

⁵ Nem nyír biz' az. Hát vajjon mit művel? Koppaszt.⁴

¹ V. ö. Catullus 88. 89. 90.

² A Subura hírhedt negyede Rómának.

³ Ott voltak a korbácsfonók meg a vargák boltjai. Argiletum:

I, 2, 8 (jegyzet).

⁴ Ez a vers is skázon, mint az I, 96.

28.

Mi vagy hát?

Sextillus, bátran kinevetheted azt, aki téged

Férfirimának mond: ujjadat öltsd ki reá.¹

Sőt te fiút sem ölelsz, Sextillus, sem pedig asszonyt,

És a Vetustina izzatag ajka se vonz.

⁵ Sextillus, nem vagy te sem ez, sem amaz: no, mi vagy
[hát?

Nem tudom, ám te tudod: van neki két faja még.²

31.

Non plus ultra.

Sokszor öleltem Chrestinát. Kérded, milyen élv volt?

„Hát, Marianus, nincs semmire már a fölött.”³

36.

Milyen légy?

Nem szeretek göndör haját én, sem az összekuszáltat,

És fényes se legyen, — bár soha szennyes, —

[a bőr.⁴

Hosszan alá ne ereszd, se rövidre ne nyírd a szakállad:

Légy igaz és nem fél-férfiu, Pannychusom.

⁵ Sörtétől meredez már néked a lábad, a melled,
Pannychus, ám lelked, haj, nagyon is letarolt.⁵

39.

Illó ajándék.

Ibolyaszín, skárlát-mezeket kap tőled a hölgyed;

Küldj inkább tógát: az földi érdemeit.⁶

¹ Olyanforma, mintha ma valakinek függét mutatnak. A rómaiak a nagyujjukat bökték előre, a medius digitust, s ennek a megvető gesztusnak obszcén vonatkozása volt.

² T. i. fellator és cunnilingus.

³ Mert Chrestina fellatrix.

⁴ Mindez t. i. férfirimák szokása volt.

⁵ Okát és vonatkozását nem tudjuk. Talán a férfiúvá válás problémája miatt.

⁶ A meretrixek nem viselhették az utcán a tisztességes nőket

45.

Pleonazmus.

Mert sosem állt, Glyptus, lemetélted késsel a vessződ:
Hímteleníteni mért azt, ami hím sose volt?

47.

Gallus, fuss!

Gallus, fuss a ravasz, hirhedt rima hálójától,
~~Vénusi kagylót míg túlragyog a te színed.~~
Szép testedbe' bizol? Fiukat nem kedvel a férje;
Két dolgot szeret ő: ajkakát és coitust.

49.

Az már más.

Nem veszem én nőül Telesinát, nem soha. „Mért nem?”
Szajha. „Fiúknak is ad.” Hát legyen akkor enyém!¹

50.

Megszokott helyen.

Hogy nyalsz-falsz s vizeket hörpölsz rá, Lesbia, helyes:
Épp' a szokott helyen végzed az öblögetést.

51.

Szegény has.

Olykor alig vagyon egy dénárod a ládafiában,
Hyllus, az is nyüttes, mint a saját feneked;
Nem viszi mégsem el azt tőled sem a pék, sem a
[csaplár,

Egy csakis, akibe' van nagyszerű férfierő.

⁵ Nézi szegény haskód valagodnak bő lakomáját:
Éhezik a nyavalyás, míg amaz egyre zabál.

megillető stólát, csak sötétszínű tógát. A házasságtörő nők pedig csak fehér tógát viselhettek.

¹ Mert akkor a fiúk — kikapnak (v. ö. II, 60).

54.

Linus neje.

A nőd, hogy mivel adsz okot gyanúra
 És mely részen ohajt szemérmesebbnek,
 Tudtul adta határozott jelekkel,
 Melléd amikor egy heréltet rendelt.
⁵ Nincs ennél ravaszabb dolog s csipősebb.

56.

Az adakozó.

Libya népe a nőd', Gallus,¹ rossz hírbe keverte
 Mondván, hogy zsugori, kapzsi határtalanúl.
 Tiszta hazugság ez: sohasem volt néki szokása
 Venni. Mi hát a szokás nála? Csupán az adás.

60.

A vakmerő legényke.

Hé, fiu, ezredes az, s feleségével te kikezdesz,
 S attól félsz csak, amit kis fiu kapni szokott?²
 Rajtakap és lenyiszál. Azt mondod, Hyllusom, erre:
 „Nem szabad azt!”³ Ej hát, mit te csinálsz,
 [szabad azt?

61.

Egy rágalmazónak.

Hogy csak alig serkedt orcádon még a legénytoll,
 Aljas nyelveddel nyaltad a férfiakat.
 Most miután nyomorult fejed a siri szolgál is únta
 S piszkos lényedtől undorodott a pribék,
⁵ Száddal másképp' élsz, s az irígység mérge hogy átjárt,
 Bárkinek a hírét és a nevét ugatod.
 Jobb, ha gonosz nyelved megtér az előbbi dologhoz:
 Tisztább volt, amikor csak nyalogatni szokott.

¹ Nyilván valami afrikai helytartó vagy előkelő tisztviselő. Az ilyeneknek sokszor a feleségük is zsarolta a provincia népét.

² V. ö. II, 49.

³ Domitianus t. i. megtiltotta ezt a műveletet. (V. ö. VI, 2.)

62.

Bizalmas kérdés.

Tépegeted kebled, karodat, lábadnak a szárát
 És lenyírott öleden csak kicsi, kurta a szőr.
 Hogy csak a kedvesedért teszed ezt, tudjuk, Labienus;
 Ám koppasztva kinek készited alfeledet?

70.

Cseberből vederbe.

Nem hagysz fürdeni a fürdőbe' senkit,
 Cótilus, te előtted: úgy-e, attól tartasz,
 Szennyes szájtul a víz bemocskolódik?
 Elsőnek ha fürödsz is, éppen úgy jársz:
⁵ Alsó részed előbb fürdik fejednél.

73.

Nincs különbség.

Kérdi Lyris, mi' csinál, ha berűg? Mit józanul:
 [ökrönd.¹

83.

Elégtelen bosszú.

A szegény kurafit megcsonkitottad,
 Óh férj; hasztalanul tekinti arca
 Orra- és fülefosztva régi voltát.²
 Azt véled, hogy eléggé bosszút álltál?
⁵ Tévedsz: nyelve is érti műveletjét.

¹ T. i. berűgött állapotban az italtól, józan állapotban az aljas művelettől. (Friedländer töredéknek tartja ezt az „érthetetlen” verset.)

² Megcsalt férjek nem ritkán ily módon állottak bosszút. (L. II, 60.)

84.

Vénus bosszúja.

Poeas hős fia asszonyosan szolgált a férfit:

Párisaért így állt rajt' boszút Aphrodite.¹

Hogy siculus Sertorius a nőket nyalogatja,

Úgy hiszem, onnan van: általa halt meg Eryx.²

89.

Kinek a hibája?

Hogy szívesen húzod ki az éjt örökös borozással,

Elnézem, Gaurus: ezt cselekedte Cato.³

Az, hogy verseket írsz, mikben nincs egy piciny ihlet.

Még dicsérni való: hisz' Cicerót követed.⁴

⁵ Hánysz? Antonius is.⁵ Pazarolsz? Hisz' Apicius⁶ épp'
[úgy.

Ámde nyálánk-voltod,⁷ mondd, ki hibája lehet?⁷

¹ Poeas hős fia, Philoktetes, Páriszt lenyilazta. Ezért állott rajta bosszút Aphrodite (Vénus).

² Eryx, Vénus és Neptunus fia, Szicília kényura, minden idegent ökölviadalra kényszerített, míg Hercules le nem győzte. Martialis tréfásan Sertoriusnak tulajdonítja Eryx halálát.

³ Cato Uticensisről az ifjabb Plinius is mondja (III. 12), hogy szerette a bort.

⁴ Cicero verseit Iuvenalis is kigúnyolja. (Sat. X. 122—3.)

⁵ Ezt Cicero is szemére veti Antoniusnak. (Phil. II, 25, 63.)

⁶ Apicius: II, 69, 3.

⁷ Fellator-voltod.

**MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
III. KÖNYVE.**

3.

Vagy, vagy.¹

Arcod szépségét irakkal befeketítéd,
S nem-szép testedtől éktelenül a vizünk.
Hidd meg, az istennő maga mondja neked szavaimmal:
Vagy kimutasd arcod vagy tunicába' fürödj.

17.

A lehűtött torta.

Tortát kínáltak csemegézés közbe', de olyan
Forrón, hogy megsült rajta legottan a kéz.
Még hevesebben epedt a Sabidius ínye utána
S háromszor-négyszer jókora szuszt belefűtt.
⁵ Rá meglangyosodott, s érinteni is lehetett, de
Senkise nyult hozzá: mert ürülék vala már.²

24.

Kettős áldozat.

Áldozatul ott állt oltárod előtt, Dionysos,
A bakkecske, amért rágt a tőke tövét.
A tusk jós, amikor már vérét ontani készült,
Kéri a környékről arra került atyafit,
⁵ Éles sarlójával messe ki nyomba' heréit:

¹ Schneidewin és Friedländer szerint nem-valódi martialisi darab.

² V. ö. I, 83.

Rossz szaga a húsán át ne itassa magát.
 Ő maga míglen a zöldellő oltárra hajolva
 Késsel vágja nyakát, földre lenyomva fejét,
 Szörnyű sérvet lát a paraszt s mételynek alítva¹
¹⁰ Kézbe ragadja vasát s vágja le nyomba' vele;
 Azt hiszi, régi szokása kívánja az áldozatoknak,
 Hogy megtiszteljék avval az isteneket.
 Így, aki „tusk” voltál, „Gallus” lettél, te, haruspex,
 S míg a bakot nyakazod, kecske levél magad is.²

42.

Amit lepleznek . . .

Ráncaidat hasadon ha kenőccsel rejteni vágyol,
 Csak ráncod kened el, Polla, nem ajkaimat.
 Kis hiba nem szégyelli magát feltárni esetleg:
 Amit lepleznek, többnyire nagy hiba az.

51.

Mi az oka?

Szép arcod, kezed és lábad, Gallám,³ ha dicsérem,
 Szólsz: „Hát mégha szemed látna mezítelenül.”
 Ámde közös fürdőbe velem nem akarsz soha jönni —
 Félsz, hogy nem fognék tetszeni, Galla, neked?

53.

Mégvoltam . . .

Mégvoltam nagyon a te arcod nélkül,
 Még lábad, kezed és nyakad nekül is,
 Melled, alfeled és csipőd nekül is . . .
 Felsorolni hogy egyenként ne kelljen:
⁵ Mégvoltam, Chloë, mindened nekül is.

¹ Alítva (régí szó) = vélve.

² A haruspex, tusk azaz etruriai jóspap, most Gallusszá lesz. Gallus = 1. gallus nemzetiségű; 2. Cybele herélt papja. „Kecske levél”, mert a heréltet kecskének (caper) is hívták.

³ Galla: II, 25. III, 54. A kifogástalan tisztaságú nők nem jártak közös fürdőbe.

54.

Annyit nem...

Annyit, amennyit akarsz, Gallám, én nem tudok adni;
Kérésem, jobb lesz, Galla, ha megtagadod.

65.

Diadumenos csókja.

Alma mily illatozó, ha beléharapott a leányka,
Vagy sáfrány, amelyet kelt a corycusi bérc;¹
Szőlőtő, amidőn első rügye pattan a szárból,
Fű amily illatozó, ahogy a nyáj legeli;
⁵ Myrtus, arabs fűszer vagy megdörzsölve borostyán,
Délszaki tömjéntől láng amily illatozó;
Mint a göröngy, ha behinti a nyári eső szelid árja,
S nárdustól² nedves főn a virágkoszorú:
Csóкод oly illatozó, Diadumenos, ah te kegyetlen!
¹⁰ Mindezt nagylelkűn mért nem adod te nekem?

68.

Néked íráм idáig.

Néked íráм, tisztos matróna, idáig e könyvet.
Kérded, a többi kinek birtoka lesz? Magamé.
Gymnasium jó most, stadium,³ fürdő: ne keresd fel!
Vetközünk: te kerüld a csupasz embereket.
⁵ Itt rózsák s bor után ha levetkezi majd a szemérmet,
Elszólhatja magát Terpsichoré,⁴ a boros.
És nem fátyolosan, mindent nyíltan nevez ő meg,
Mít Vénus hatodik hóba' kap áldozatul;⁵
Amit a földmivelő örként állít fel a kertben

¹ Ciliciában. A rómaiak nagyon kedvelték a sáfrány illátát.

² Indából való drága olaj.

³ A gymnasium testgyakorló hely volt, ahol az ifjak meztelenül végeztek a testedzést; a stadionban is meztelenül futottak.

⁴ Terpsichore, a tánc múzsája.

⁵ Ezt a Vénus és Priapus tiszteletére tartott ünnepet csak Martialis említi e helyt.

- ¹⁰ És az erényes szűz orca-pirulva tekint.¹
 Jól ismerlek-e? — Fáradtan rég' félretevéd már
 Könyvemet, ám most majd újra kezedbe veszed.

69.

Cosconius epigrammái.²

- Minden epigrammád oly szűzi szavak szövédéke
 És versed sohasem említi a buja kéjt:
 Szóm bámulva dicsér; nincs tisztább-lelkű tenálad:
 Énnekem a dévaj tréfa a főelemem;
⁵ Ezt olvassa ledér ifjú meg léha leányzó
 És korosabb is, akit szép szeretője gyötör.
 Ám a te áhitatos szavaid, Cosconius, éppen
 Csak gyerekek s a szűzek tábora élvezi majd.

71.

Világos.

- Naevolus, a feneked ha sajóg s a fiú micsodája,
 Nem vagyok ámbár jós, jól tudom én az okát.

72.

Gonosz hiba.

- Kész vagy ölelni, de vélem fürdeni nem, Saufeia.³
 Ej biz', a' szörnnyü hibád van neked, úgy gyanítom.
 Vagy nagyon is fonnyadt, s lanyhán lóg már le a
 [melled,
 Vagy ráncos hasadat félsz mutogatni nekem,
⁵ Avvagy az ágyé kod nyílása lehet nagyon is tág
 És abból valamid tűnik a szemnek elő.
 Mókabeszéd ez, úgy-é, gyönyörű vagy meztelenül is?
 Ám, ha igaz, gonoszabb a hiba: jég az öled.

¹ A nagy phallosával ijesztő Priapust.

² Cosconius: II, 77.

³ V. ö. III, 51, 3.

73.

Mire véljem?

Jól fejlett fiunéppel alszol együtt,
 S mégsem áll neked az, Phoebus, mi nékik.
 Azt kérdem, mire véljem ezt a dolgot?
 Asszonyoknak szerepét töltöd be, hittem,
⁵ Ám nem állsz te cinaedusnak hírében.

74.

Gargilianusnak.

Arcodat és fejedet szőirtóval kopaszítod.
 Gargilianus, tán félsz a nyíró-fiutól?
 Hát a köröm hova lesz? Nem bírja biz' azt lesikálni
 Mézga, sem a Venetus-földnek agyagja¹ soha.
⁵ Nos, ha szemérem van benned, ne gyalázd meg a
 [födét:
 Gargilianus, illet nő tesz a lába közén.

75.

Kárbaveszett erőlködés.

Nálad a férfierő már régen lanyha, Lupercus,
 Mégis erőltetnéd esztelenül, ami nincs.
 Nem használ mustár, nem használ a buja hagyma,²
 Már az erős borsfű sem szerez újra gyönyört.
⁵ Elkezdett aranyod csalogatni nem egy szüzi ajkat:
 Hasztalan, úgyse feszül benned a férfierő.
 Hát ki csodálkoznék azon, avvagy vaj ki hihetné,
 Hogy mi nem áll sohasem, az neked annyiba' áll?³

77.

Titkos hiba.

Rózsahalat, se rigót⁴ nem kedvelsz, Baeticus, és a
 Nyúl s vadkanpecsenye sincsen inyedre neked;

¹ Fehér agyag, amelyet ecetben hígítva bőrápolásra használtak.

² Hagyma: XIII, 34.

³ Latinosan a szójáték kedvéért – annyiba kerül.

⁴ Fenyvesrigót.

- És nem kell a kalács, felvágott torta szeletje,
 Phasis s Libya sem küldi neked madarát.¹
- ⁵ Kaprot nyelsz szívesen, rohadó hallében a hagymát
 És hozzá avatag sonka husos szeletét.
 ,Gerres'² az élvezeted sós tinnhal szürke levével,
 S néked a gyantás bor³ jó, a falernumi nem,
 Úgy gyanitom, titkos hiba ül gyomrodnak a mélyén;
¹⁰ Mért falnád másként, Baeticus, azt, mi bűdös?⁴

79.

A kapkodó.

Mindent kezd Sertorius és semmit se fejez be:
 Azt hiszem, a coitust sem viszi végbe soha.

80.

Rossznyelvűség.

Nem dicsérsz senkit, se gyalázol, Apícíus; és lám:
 Rossznyelvűnek ítél tégedet így is a hír.⁵

81.

Becsapod Cybelét.

- Asszonyi gödrökhöz mi közöd van, baetisi Gallus,
 Hogyha a nyelved csak férfiakat simogat?
 Mért csonkítod meg magadat Sámos cserepével,⁶
 Hogyha a nők öle már annyira vonzza szíved?
- ⁵ Légyen a föld a herélt; mert bár úgyis here vagy lenn.
 Ám becsapod Cybelét: férfi tenéked a szád.

¹ Phasis, a colchisi folyó, fácánt, Libya gyöngytyúkot.

² Gerres: olcsóbbfajta besózott tengeri hal.

³ A gyöngébb borokat Görögországban ma is gyantázzák, hogy ne romoljanak meg.

⁴ Célzás Baeticus fellator-voltára (v. ö. III, 81). Baeticus azért eszik bűdös dolgokat, hogy azokra foghassa rá a szája bűzét.

⁵ Hír, latinul: *rumor*, sejteti, hogy Apícíus rossznyelvűsége az *irrumare* igével függ össze.

⁶ Azt hitték, hogy a castratiót csak samosi cseréppel lehet veszély nélkül elvégezni.

82.

Zoilus vendégsége.¹

- Aki vendég tud lenni Zoilusnál,
 Egy bordélyházban étkezzék az inkább,
 S igyék, ha józan, Léda² korsajából:
 Szerintem ez könnyebb s tisztább dolog.
- ³ Sárgás kabátban fetreng a diványon,
 Vendégit jobbra-balra taszigálja,
 Alatta bíbor szőnyeg s drága vánkos.
 Ott áll kiélt legénye, s ha böfög,
 Piros tollat³ nyujt s fogvájót neki;
- ¹⁰ Hús levegőt legyez reá, ha izzad,
 Zöld legyezővel ágyasa mögötte;
 Egy szolgál mirtuszgallyal⁵ üz legyet.
 Ügyesen fut végig a testén dörzsölője,⁴
 Minden tagjára ráhintvén kezét.
- ¹⁵ Egyet ha csettint, a herélt elérti
 S mint a vizellés gondos ellenőre,
 Odatartja ivó urának az éjjelit.
 Majd hátrahajlik a szolgák hadához
 S míg a kutyák nyalják a libamáját,
- ²⁰ Vadkanbul oszt ki részt a birkozóknak
 S gerlefarát ad a fiúszeretőnek.
 Ligúri bort szolgálnak fel nekünk
 S massili füstön érlelt mustokat,⁶
 Míg ő bolondjait köszönti nektár
- ²⁵ Levével kristály- s murraserlegekből.
 És míg maga cosmusi⁷ illatokba' fürdik,
 Mi köztünk szégyen nélkül osztja ki

¹ Zoilus: II, 16, 19, 42.² Meretrix.³ Flamingó-tollat, hogy azzal hányást idézzon elő.⁴ A masseuse.⁵ A mirtusz Vénusnak volt szentelve.⁶ Massilia — Marseille. A bort amforákban füstre tették, hogy hamarabb megérlelődjék. A massiliai borokat nem szerették, mert nagyon is füstösek voltak.⁷ Cosmus: I, 87.

Hitvány rimáknak is olcsó hajkenőcsét.
 A sok bortól legyőzve végre horkol.
³⁰ Mi csak fekszünk,¹ s mert horkolása csendre
 Int, úgy iszunk egymásra, integetve.
 S e pulya báb gögjét, Rufus, mi tűrjük,
 Bosszút nem állva a fellátoron.

83.

Rövidebb legyenek?

Intesz, Cordus, hogy rövidebb epigrammokat írjak.
 Tedd azt, mit Chioné:² nem lehetek rövidebb.

84.

Mit mond?

Mit mond a te rimád? Nem a lányt értem
 Evvel, Gongylion. „Mit hát?” — A nyelvét.

85.

Tárgyi tévedés.

A kurafattyunak orrát hogy lemetéld, ki beszélt rá?
 Hisz' nem az orrával sérti a férji jogod.
 Oh hülye, mit tettél? A te nőd nem is abba botolt meg;
 Abba, mit épségben hord a te Deiphobusod.³

86.

Hasztalan intés.⁴

„Ami sikamlós van könyvemben, hagyd ki, te tiszta” —
 Így intettelek és íme, te olvasod azt.
 Hát ha te Panniculust is nézed s véle Latinust,⁵
 Ám olvasd ezeket: hisz' gonoszabbak azok.

¹ Az asztalnál a vendégek nem ültek, hanem feküdtek.

² V. ö. III, 87. Chione fellatrix.

³ Menelaus bosszúból megcsonkította Deiphobust, amiért Paris halála után Helénának férje lett.

⁴ V. ö. III, 68.

⁵ L. I, 4, 5 és II, 72, 4.

87.

Hova kell a lepel?

Mondja a hír, Chioné, soha még senkit sem öleltél
 S nincs oly tiszta dolog, mint a te édes öled.
 Am ha fürödsz, nem is azt takarod, mit kéne, lepellet:
 Szégyenlős vagy? Vesd lepled az arcod elé.¹

88.

Kérdés.

Bár ikrek, más-más nemű embereket nyalogatnak.
 Hát egymásra ütött vagy nem a két ivadék?

89.

Diétai tanács.

Élj te salátával, Phoebus s lágy mályvalevéllel:
 Mert olyan arcod van, mely dugulásra² mutat.

90.

A rejtélyes Galla.³

Galla akar s nem akar velem, és nem mondhatom én
 [meg,
 Hogy mit akar, nem akar s hogy mi a célja velem?

91. .

Szerencsés váltság.

Egy veteránus harcfi Ravenna felé veszi útját,
 Véle halad Cybelé asszonyosult serege.⁴
 Más utitárs is akad: szökevény rabszolga, Achilles,
 Léha, ledér ifjú, és kitünő-alakú.
⁵ A meddők ezt észrevevén, megkérdezik ötöt,
 Hol fog aludni? De az, sejtve galád cselüket,
 Füllent: elhiszik. A bor után kiki indul aludni:

¹ V. ö. III. 83.² „Dugulás”: célzás Phoebus cinaedus-voltára.³ V. ö. II. 25.⁴ Cybele istenasszony papjai, a herélt Gallusok.

Rögtön acélt ragad ott a gonoszok serege,
 És kiherélik a vént, ki elől feküdt nyoszolyáján:

¹⁰ A belső falnál védve aludt a fiú.

Lány helyett¹ — mondják — szarvas volt egykor a
 [váltság:

A szarvas szerepét mentula tölti be itt.

93.

A vén csoroszllya.

Háromszáz consult túlélte már, Vetustilla,
 Hajad három szál s fogaidnak száma négy;
 Tücsökmelled van, hangyalábad és szined,
 A köntösödnél ráncosabb a homlokod;

⁵ A két emlőd a pókhálónak mása éppen,
 És egybevetve a te száddal, még a Nilus
 Krokodilussáé is szűknek mondható;
 Ravennai békák kuruttyolása zengőbb
 S édesb az adriai szűnyog zümmögése.

¹⁰ Olyan jól látsz, mint a bagoly napkeltekor,
 Miként a bakkecskének, olyan illatod van,
 A valagod olyan, mint ösztövére kacsáé,
 Öled csupa csont, mint egy megvénhedt cynikusnak:
 A fürdőszolga csak lámpásoltás után

¹⁵ Enged fürödni a temető ringyóival;
 Számodra tél van augustus havában is,
 Fölmelegíteni pestisláz se tudna téged:
 Habár mellőled már vagy kétszázan kidőltek,
 Hamvad számára még te férfiért epedsz.

²⁰ Van-é, ki sziklát vágyakozna átölelni?
 Ki hívna tégedet nejének, hitvesének,
 Kit Philomelus² nagyanyónak hitt minap!?
 Ha azt kívánod, hogy hulládhhoz nyuljanak,
 A sirásó Acorus vessen tenéked ágyat:

²⁵ Csupán az illik a te nászi ünnepedhez;

¹ Iphigenia helyett.

² Philomelus, talán utolsó férje.

S szövétnekét vigyék elől az új arának:
Csakis a fáklya hatolhat bé ilyen gödörbe.

96.

Gargilius dicsekszik.

Lánykámat nyalogattad, és dicsekszel,
Hogy őt bírtad, egészen a tiéd volt.
Hallgatsz,¹ Gargilius, csak kapjalak meg.

97.

Rufusnak.

Itt van, Rufus, e könyv, de ne olvastasd Chionével.²
Sértve találva magát, sérteni tud maga is.³

98.

Önismeret.

Oly sovány-e az alfeled, egyre kérded.
Egy másikba betolhatnád, Sabellus.

¹ „Dum a me irrumaberis.”

² Chione: I, 34, 7. III, 83, 87.

³ Mint fellatrix.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMAINAK
IV. KÖNYVE.

4.

Egyik sem büdösebb.

Megbűzhödt mocsaraknak gőze nyáron,
Avvagy hajnali pára az Albulából,¹
Tengervíz, a halastóban ha poshad,
A baknak szaga, nöstényét ha nyomja,
⁵ A vén harcfinak átizzadt sarúja,
Bíbor gyapju, ha másodszor befestik,
Szombatünnepelő nők² szája reggel,
Vagy lehellete bús, vádlott seregnek,
Pizskos Léda³ kialvó mécskanóca,
¹⁰ És kenőcse avas sabin olajnak, nyvtár
Futó róka s a kígyóknak tanyája —
Egyik sem büdösebb, óh Bassa, nálad.

6.

A képmutató.

Tisztább, szűziesebb arccal szeretnél
Ékeskedni a zsenge szűzleánynál,
Bujább vagy noha, óh Malisianus,
Annál is, ki tibullusi disztichonban
⁵ Verseket recitál a Stella-házban.⁴

¹ Albula: I, 12, 2.

² Rómában sokan követték a zsidó szokásokat.

³ Léda: III, 82, 3.

⁴ Stella: I, 7, 1. — Az itt említett költőt nem ismerjük.

7.

Egy nap alatt.

Tegnap amit megadál, Hyllus,¹ ma miért tagadod meg,
Oly szelid épp' csak imént? Honnan e büszke

[negéd?

Most a szakáll neked a kibuvód, meg a szőr meg az
[évek,

Mily hosszú lehet egy éj, amely így öregít?

⁵ Hyllus, mért gúnyolsz? Aki tegnap még fiu voltál,
Mily módon lettél férfiu egy nap alatt?

16.

A mostoha.

Mondta a hír, Gallus, hogy nem volt mostoha hozzád,
Addig, amíg az atyád hitvese volt, az anyád.

Ámde atyád míg élt, ezt nem lehetett bizonyítani.

Sírban most az atyád, honn csak a mostoha van.

⁵ Hogyha a nagy Cicerót ismét életre idéznék

S védeni jönne talán még maga Régulus is,²

Föl nem ment bírád: mivel özvegyi sorba' ki nem szünt

Mostoha lenni, nem is volt soha mostoha az.

Országos Széchényi Könyvtár

17.

Ravasz kívánság.

Kívánod, verset írjak Lyciscára, Paulus,

Ha majd olvassa, hogy piruljon s mérgeződjék.

Ravasz kópé, magad kívánod bírni ajkát.

22.

Cleopatra.³

A nász éje után, férjétől meg se joházva

S futva az új ölelést, a ragyogó hab alá

Dobta magát Cleopatra. De bár betakarta a hullám,

¹ Hyllus: II, 60.

² Regulus: I, 12, 111.

³ Nem az egyiptomi.

Feltüntette a: rt a ragyogó tagokat.

- ⁵ Ekképp' látszik a iliom is szép-tiszta üvegben,
 S én is kristály sem rejti a rózsza színét.
 Bészökvén, lemerülve szedém csókjának a mézét:
 Tiltottak többet tennem a tiszta habok.

42.

Mily fiút ... ?

- Mily fiut óhajtok, ha ugyan tudnának is adni,
 Halld, Flaccus,¹ millyen tölti be vágyaimat.
 Első az, hogy a Nilus völgye segítse világra:
 Pajzánabb fiukat nem szül a föld kereke.
⁵ Légyen a hónál is ragyogóbb, minthogy Mareotis
 Földjén,² mert ritkább, épp' ez a szín a remek.
 Mint csillag, fényes legyen a szeme, verje a fürtje
 Vállát; nem szeretek göndörödöt s rövidet.
 Keskeny a homloka és szeliden hajlott legyen orra,
¹⁰ Paestumi rózsákkal³ versenyezők ajaki.
 Tartóztassa hevem s közönyét oszlassa szívemnek,
 Gyakran uránál is féktelenebb legyen ő.
 Félje a többi fiút, a leányokat üzze magától,
 Férfi legyen másnak, mint fiu egymagamé.
¹⁵ „Ügy van, mint monddod” — te felelsz — „így gondolom
 [én is,
 Éppen ilyen kincsem volt Amazónicusom”.

43.

Nem mondtam ...

Nem mondtam, Coracinus,⁴ hogy „cinaedus”
 Vagy, hisz' nem vagyok oly merész, esetlen,
 És nem az, ki örül, ha sulykot elvet.
 Én rólad, Coracinus, azt ha mondtam,

¹ Flaccus: l. I, 47.

² Mareotis, egyiptomi vidék.

³ Paestum, rózsáiról híres lucaniai város.

⁴ Coracinus: VI, 55, 4.

- ⁵ Pontíanak¹ a butykosát üritsem,
 Vagy metilusi² mérget kelljen innom:
 Esküt mondok a syrus pap-sebekre,
 Esküt a berecynthus-örületre.³
 Mi volt mégis a szó? No csak gyerekség,
¹⁰ Minden ismeri, nem fogod tagadni:
 Azt mondtam, Coracinus, hogy „nyalánk” vagy.⁴

48.

A kesergő.

Hogyha ölelnék, örülsz neki, Pápylus és azután sírsz.
 Mit magad is kívánsz, mért keseregsz a miatt?
 Bánt-e a rút művelet vagy azon sírsz, Pápylus, éppen,
 Mért hogy olyan gyorsan végire ért a dolog?

50.

Öreg?

Mért hogy, Tháis, öregnek mondasz engem?
 Vén se vén, ha talál egy szíves ajkat.

71.

Van lány?Safronius Rufusnak.⁵

Rufus, kérdezem én, az egész városba' kutatva:
 Van lány, aki nem ad? Hát bizony egysem akad.
 Mintha nem is voln' illendő, s rút volna „nem-adni”,
 Sőt tiltott dolog is, nincs olyan, aki nem ad.
⁵ Hát nincs tiszta leány? Ezer is van: hát mi' csinál a
 Tiszta leány? Nem ad, ám mitse tagad meg azért.

¹ Pontia: II, 34, 6.² Metilus: ismeretlen méregkeverő.³ Cybele phrygiai istenasszonyt a Berecynthus hegyéről Berecynthiának is nevezték. Papjai elragadtatásukban meg is vagdalták magukat, mint az üvöltő dervisek.⁴ Fellator.⁵ V. ö. XI, 103.

81.

Nem árt egy-két „nem”.

Epigrammámat hogy Fabulla olvasta,
Melyben panaszlom, hogy nincs lány, ki nem adna,¹
Kétszer-háromszor megtagadta kérését
Szerelmesének. Oh Fabulla, már engedj:
⁵ Mondtam, nem árt egy-két „nem”, ám legyen vége.

84.

Thais erénye.

Nincsen senki a városban s a nép közt,
Aki, Thaist hogy ölelte, állíthatná,
Akárhányan ohajtják s kérve-kérik.
Oly erényes-e Thais? Kérdezd a nyelvét.

¹ V. ö. IV, 71.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
V. KÖNYVE.

41.

Egy elpuhultnak.

Habár az eunuchosnál férfiatlanabb vagy
És elpuhultabb, mint Cybébe kedvese,¹
Kit örült gallusok² körülüvöltenek,
Darálsz színházat, ülést, rendeleteket,³
⁵ Biborpalástot, idust, censust, csatokat⁴
És síma karral mutogatsz a sok szegényre.
Meglátom, ülhetsz-e lovagok padjára majd,
A férjekére bizony nem ülhetsz, Didymus.

46.

Diadumenosnak.⁵

Mert csak olyan csók kell, mit szedtem küzdelem árán.
S arcodnál tetszőbb énnekem a haragod,
Gyakran megverlek, hogy kérlelhesselek aztán:
Hogy sem félsz, se szeretsz, érte az a jutalom.

¹ Attis: II, 86, 4.

² Cybele vagy Cybebe istenasszony rajongó, férfiatlan papjai.

³ L. V, 8, 1.

⁴ Lovagi jelvények. A biborpalást (trabea) a lovagok ünnepi öltözete, amelyben július idusán, azaz 15-én a censor előtt elvonultak. *Census*: a kötelező lovagi vagyon. A *csatok* (fibulák) katonai kitüntetések.

⁵ Diadumenos: III, 65.

48.

Pudens búja.¹

A szerelem mire visz? Encolpos,² bár nem akarta
S nem tiltotta ura, megkopaszítja fejét.

Sírva bocsát meg neki Pudens: a merész Phaëthonnak
Phoebus is ily szomorún adta a gyeplőt oda.³

⁵ Így ragadák le Hylast,⁴ ekképpen vágta le vígan
A föllett Achilles, anyja bujára, haját.⁵

Ám te azért ne siess — a levágott hajba ne bízzál —
S ily nagy ajándékért késve jövel, te szakáll.⁶

55.

A költő és a sas.⁷

Mondd csak, kit viszel, óh madarak fejedelme? „A
[Dörgőt”.

Villámot mért nem hord a kezébe? „Szeret.”

Lángra ki lobbantá? „A fiú”. S szád nyitva szelíden

Mért csügg Juppiteren? „Szép Ganymedes a
[tárgy”.⁸

78.

Egyszerű lakoma.

Otthon enni, Toranius,⁹ ha nincsen

Kedved, hát velem együtt nálam éhezz.

¹ Pudens: I, 31.

² Pudens kedvelt rabfia.

³ Phoebus, a napisten, nem szívesen engedett fia, Phaëthon kérésének, hogy hajthassa a nap tüzes fogatát (IV, 25).

⁴ Hylas, Hercules kedvelt ifja, akit a vízi nimfák leragadtak magukhoz.

⁵ Thetis istenasszony Skyros szigetén Lykomedes király leányai közé bujtatta el fiát, Achillest (Achilles is jogos alak), a trójai háború elől, de Odysseus fölfedezte s harcba vitte. Achillesnek ekkor le kellett vágni nőies fűrtjeit.

⁶ A szakáll hálálja meg avval Encolpos áldozatát, hogy későn tegye őt férfitá.

⁷ Egy képre, mely Jupitert sasmadarán ülve ábrázolta.

⁸ Ganymedes: I, 6.

⁹ Toranius költőnek az a barátja, akihez a IX. könyv bevezető levelét intézte.

- Nem hiányzik, — előételt ha kívánsz, —
 Erős hagyma, se cappadox¹ saláta,
⁵ És lesz tinnhalam is vagdalt tojással.²
 Hoznak szénszinü tálba' zöld káposztát
 Oly forrón, hogy az ujjad rajta sül meg;
 Oly friss, éppen imént hozták a kertből.
 Béhozzák a fehér kásán a kolbászt
¹⁰ És halvány babon a jó, sült szalonnát.
 Hogyha még csemegét is áhitoznál,³
 Hoznak néked aszalt szőlőgerezdet,
 Körtét, amely a 'syrus'-névre hallgat.⁴
 Jön még gesztenye gyöngén megpirítva:
¹⁵ Ott termett a művelt Neápolisban.⁵
 A borom nemesítsd sűrű ivással.
 Aztán mindez után szokás szerint ha
 Új étvágyra találna bírni Bacchus,⁶
 Jő majd egy nemesebb-fajú olajszem,
²⁰ Egy picénumi fának friss gyümölcse,
 Borsó jó-melegen s forró farkasbab.
 Szerény ételek, úgy-e, nem tagadjuk,
 De nem szólsz hazugul s nem hallsz hazudni,
 Békésen feküszöl, nincs rajtad álarc.
²⁵ Itt a gazda sem olvas hosszú könyvet⁷
 S nem küld lányokat a 'parázna Gades',⁸
 Kik csipőjüket untalan' riszálják
 Ösztökélve bujálkodó hevüktől.
 Csak, hogy durva ne légyen és ne terhes,
³⁰ Egy kis fúvola gyöngé nádja hangzik.

¹ Cappadox: Cappadokiából való.

² Eddig tart az előétkezés (promulsio). Most következik a fő étkezés.

³ Itt kezdődik a mensa secunda, a csemegézés.

⁴ Voltaképpen tarentumi, de Szíriából származó körtefaj.

⁵ Nápolyban.

⁶ Bacchus, a bor.

⁷ Saját verseit.

⁸ Gades (a mai Cadix): I, 41, 12.

Ebből áll lakomám. Te Claudiára
Vágyol és megelőzni nála engem?¹

83.

A paederasta.

Dindymus,² én, ha követsz, szaladok, s te szaladsz, ha
[követlek,
Nem akarom, hogy akarj s azt akarom, ne akarj.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

¹ E befejezés vonatkozása homályos, magyarázata kétes. Martialis, úgy látszik, fölteszi, hogy Toranius nem fogadja el a meghívását, inkább Claudiához siet.

² L. VI, 39, 21.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
VI. KÖNYVE.

2.

Cézár edictuma.¹

Játék volt az: a szent násznak megcsalni a jussát,

Játék, mely vétlen férfiakat kiherélt.

Ezt is, amazt is megtiltod, Cézár, s a jövőendő

Népeken is segítesz, hogy ki ne vesszen a mag,

⁵ Nem lesz, míg te vagy ör, többé buja senki, se spádó:

Eddig a spádó is bűnbe keverte a nászt.

7.

Országgyűlési Könyvtár
A törvény szerint.

Lám, Faustinus,³ a *Julia lex*⁴ amióta felújult

És a Szemérem utat lelt a lakokba megint,

Harminc nap még nem telt el, több semmiesetre,

És tizedik férjét már Telesilla veszi.

⁵ Ily nász már nem nász: törvényszerű, rút bujaság ez,

Nyilvános rimaság sincs ilyen undorító.

¹ Domitianus felújította az Augustus által kiadott *lex Julia*-t és a *Papia Poppaea de maritandis ordinibus*-t, s az egész római birodalomban megtiltotta a férfiuság kiirtását, de e törvényeket maga is megszegte.

² Eunuchos.

³ Faustinus: I, 25.

⁴ *Lex Julia*: VI, 2.

16.

Priapushoz.¹

Taggal a férfiakat, sarlóddal ijesztve cinaedust,
 Örizz kis földem félreeső rögeit,
 Hogy ne fogyassza gyümölcsösödet kitanult, vén tolvaj:
 Hosszuhajú szép lány meg fiu járja csupán.

22.

Bevallás.

Nőül mégy, Proculina, a babádhoz
 S férjeddé teszed a nász megtörőjét,
 A „lex Julia” hogy ne büntessen meg:²
 Nem nász ez, Proculina, ez bevallás.

23.

A zsarnokarc.

Lesbia, azt akarod, szolgáljalak állva örökké;
 Mit tőlem követelsz, az nem olyan kicsiség:
 Bárhogyan ostromol is nyájas szó, símogató kéz,
 Visszariaszt arcod: néked a zsarnokod az.

26.

Nagy veszély.

Sotadesünket³ nagy veszély környékezi:
 Azt vélitek, hogy vád alá került? Dehogy.
 Erőtlenne lett Sotades, s most „nyelvel” ő.

¹ A költő Priapus szobrát felállítja földjének öréül. (V. 5. VI, 49.)

² A Domitianustól felújított *lex Julia de adulteriis* (VI, 2) e szerint a vadházasságot is tiltotta.

³ Ismeretlen, akinek M. célzatosan Sotades görög költő (II, 86, 2) nevét adja.

31.

Erthető.

Tudva tudod s hagyod azt, hogy az orvos a nőt
[ölelje:
Láztól menten akarsz halni talán, Charidém'?¹

33.

A vigaszkereső.

Nincs nyomorultabb, mint a fiúknak réme, Sabellus,
Ládd-e, Mathó? Azelőtt senkise volt vidorabb;
Égés, gyász, szolgái lopása, szökése, halála
Úgy leveré, hogy most szoknya után szaladoz.

34.

Sok csókot.

Sok csókot, tüzeset, Diadumenosom!² „No de hányat?”
Óceanus habját végyem-e számba talán?
Égei tengernek számláljam-e parti csigáit
És a hymettosi bérc méheraját, ha repes?
⁵ S hogy hányszor tapsol zsúfolt színházban a népség,
Hirtelen a felség arca ha megjelenik?
Száz meg ezer csókoddal, Lesbia,³ én be nem érném:
Száma ha van, sohasem lesz az a vágynak elég.

36.

Kényelem.

Pápylus, akkora orrod van, verseng az ízéddel:
Könnyen megszagolod véle emezt, ha feláll.

¹ Charidemus nem akar újat húzni az orvossal, mert fél tőle, hogy megmérgezi.

² Diadumenos: III, 65, 9.

³ Lesbia Catullus kedvese. — V. ö. Catullus 5. és 7. költeményével.

37.

Kínos kéjvágý.

Hátuljátul, amely a köldökéig
 Elnyűtt, semmije sincs Charinusnak már,¹
 S telhetetlen a köldökéig mégis.
 Oh mily kínos a kéjvágý a szegényben:
⁵ Hisz' már üllepe sincs, mégis cinaedus.

39.

Díszes család.

Marulla által, Cinna, hét gyerek apja lettél,
 Nem igazándiból: hisz' egy sem a tiéd;
 Nem is barátodé, nem is szomszédodé:
 Fogantatván egy priccsen avvaгы szalmazsákon,
⁵ Arcuk tanusítja a házasságtörő anyát.
 Ez itt, ki göndör hajjal mörként járdogál,
 Santra szakács fiának vallja önmagát;
 Az pisze orral s vastag, húsos ajkival
 A birkózó Pannychusnak hű képe-mása.
¹⁰ Ki nem tudná, hogy péktől lett a harmadik,
 Csipás Damát ha egyszer látta s ismeri?
 A következőt halvány cinaedus-arcival
 Lygdus nemzette, éppen a te ágyasod:
 E fiadat te bűn nélkül használhatod.
¹⁵ Az a csucsos-fejú, lelógó nagy fülekkel,
 Miket mozgatni éppen úgy tud, mint szemét,
 Ki tagadhatná, hogy Cyrta bohócnak gyermeke?
 A két leány, a hollószínü s a vörös,
 Crotus fuvolásé meg Carpus majorosé.
²⁰ A Niobidák² nyája teljes lenne éppen,
 Ha Coresus meg Dindymus nem volna kappan.³

¹ Charinus költött név: I, 77. V, 39. stb.

² Niobénak 7 fia és 7 leánya volt.

³ Eunuchos.

44.

Az élcgyártó.

Illendően tréfálsz, azt véled, Cassiodorus,
 Csak benned fakadoz bőven a humor ere.
 Rávigyorogsz mindenkire, hinted, szórod az élcet,
 Mint vendég, hiszed, így tetszeni fogsz igazán.
⁵ Mondjak csak valamit,¹ — nem szép ugyan, ámde
 [valóság —
 Többé, Calliodór, senkisémm inna reád.²

45.

Tiszta Vénus?

A játékból elég, dévaj nők, nász ma a jelszó:³
 Jöjjön a tiszta Venus, minden egyéb tilos itt.
 Hát ez a tiszta Venus? Laetoria! S Lygdus a férje?⁴
 Hitvesül undorítóbb, mint azelőtt rimaként.

49.

Priapus szól.⁵

„Nem faragtak avult szilfából engem
 Sem, mely fölmered, a kemény karómat,
 S más fából sem akármilyen silányból:
 Friss ciprusnak a törzséből eredtem,
⁵ Amely századokat százszor megérve
 Nem fél a rohadó vénség szelétől.
 Ettől, óh gonosz ember, félve-félj te!
 Mert tolvaj-kezeid gazul ha sértik
 Egy tökének akár csak egy gerezdjét,
¹⁰ Azt el nem kerülöd, hogy itt e ciprus
 Nagy fügét⁶ ne növesszen homlokodra.”

¹ Hogy t. i. tisztátalan-szájú vagy.² V. ö. II 15.³ V. ö. VI, 2, 3. és VI, 22.⁴ Valószínűleg egy eunuchos.⁵ Priapus: I, 35. VI, 73.⁶ Bibircsót. (V. ö. I, 65. VII, 71.)

50.

A jólét útja.

Míg Telesinus¹ a tiszta barátságnek vala híve,
 Pizkos tógában fázva bolyonga szegény.
 Ronda cinaedusokat hogy kezd szolgálni, szeretni,
 Vesz dísz tárgyakat és telkeket, asztalokat.

⁵ Kincsre ha vágysz, Bithynicus,² ő vele egy uton indulj:
 Tiszta barátságban boldogulást ne keress.

54.

A „nagyokat” emlegető.

Hogyha te „oly nagyról” eltiltnád Sextilianust³

Szólani, Aulus, alig nyögne ki három ígét.

„Hát mit akar vele?” kérdezed. Én gyanitom, mit

[akarhat:

Azt, hogy az „oly nagyokat” kedveli Sextilián.⁴

55.

Inkább szagtalan.

Mert mindig casiától meg fahéjtól

S Nicerosnak⁵ a tégelyétől bűzlesz

És a büszke madárnak fészke barnit,⁶

Rajtam, szagtalanon nevensz, Coracinus:

⁵ Inkább légyek ilyen, mint illatozzam.⁷

56.

A jobb hírért.

Mert lábad s melled szőrtől meredez, Charidemus,

Azt hiszed-é, evvel cáfolod a híredet?

¹ Telesinus: III, 41.

² Bithynicus: II, 26.

³ Attól, hogy ne emlegesse folyvást az „oly nagy”-ot.

⁴ Mint fellator.

⁵ Niceros római illatszerárus.

⁶ A phoenixnek, amely illatszerekkel szagosította a fészket (V, 7.).

⁷ Coracinus (IV, 43, 1) nyilván gyanús szájbűzét akarta illatszerekkel eltüntetni.

Hallgass rám és irtsd ki a szórt testedről egészen

És állíts tanukat, hogy sima a feneked.

⁵ „Mért?” kérded. Te tudod, mennyit pletykál a sok
[ember:

Férfirimának hadd higgyenek, óh Charidém.¹

66.

Ellenkező hatás.

Nem jóhírű leányt, olyat csak, mint kik

A Subúra-negyedben szoktak ülni,

Árult multkor a praeco Gellianus.²

Jó soká kicsiny árt ígérték érte;

⁵ Ő, hogy bébizonyítsa tiszta-voltát,

Megragadta, akárhogyan szabódott,

S megcsókolta nem egyszer, négyszer-ötször.

„Mit ért el vele?” Azt, hogy aki kínált

Hatszázvezret előbb, most visszalépett.³

67.

A kérdés megfejtése.⁴

Pannychus, azt kérded, mérthogy csupa kappanokat
[tart

Caelia? Mert ő nem szülni: ölelni akar.

68.

Eutychus sírkövére.

Sírjatok óh gaztetteteken, lucrinusi nymphák,⁵

S gyászoljon veletek isteni Thetisetek.

Baiae hajjainak lett a fiu áldozatává,

Eutychus: kincsed, Castricus⁶ és örömöd.

¹ Ez kisebb szégyen, mint ha cunnilingusnak tartják.

² Praeco: kikiáltó. Subura: II, 17, 1.

³ Gellianus mocskos szája miatt.

⁴ V. ö. VI, 2, 6.

⁵ A Lucrinus-tó nimfái. Baiae közelében).

⁶ Castricus: VI, 43, 1.

- ⁵ Enyhületed néked, minden gondodban a társad,
Költönknek szeretett, drága Alexise volt.¹
Kristály-hullámban meglátott tán az a dévaj
Nympha s Heraklesnek visszaadá Hylasát?²
Vagy mint istennő, már megveti Hermaphroditust?³
¹⁰ S gyöngéd férfiúnak vágyik ölelni nyakát?
Bármí okozta e váratlan rablást, legyen immár
Könnyü fölötted a föld és a habok szelidek.

69.

Nem csoda...

Nem csoda, hogy „Bassád” úgy bír vizet inni, Catullus.
Az csoda, hogy „Bassus lánya” e nagy vizivó.⁴

71.

A rabnő.

- Baetisi⁵ vad zeneszóra buján ringatja csípőjét,
S gádesi⁶ művészet csillog a táncaiban,
Amilyen egy Peliast,⁷ Priamust fel tudna tüzelni,
Míg holtan hamvad Hector a máglya tűzén;
⁵ Égeti, gyötri előbbi urát a szép Telethusa:
Rabnőként eladá s megveszi úrnejeként.

73.

Priapus magáról.⁸

„Nem tanulatlan földmivelő faragott ki kacorral,
Ámde a házügyelő műve, remekje vagyok;

¹ Célzás Vergilius Alexisére.

² Herculesnek visszaadta a tőle elrablott Hylast, mert benned különbet nyert.

³ Hermaphroditus, Mercurius és Vénus (Aphrodite) fia. A fürdőben Salmacis nimfával ölelkezve, vele egy személlyé olvadt s így kétnemű lényvé változott.

⁴ Catullus Bassája és Bassus leánya: egy személy. Bassus nyilván nagy borivó volt. Egybevetve a II, 50-nel, valószínű az, hogy a sok vizivás is szégyenletes Bassára nézve.

⁵ Baetisi = hispániai (I, 96, 5).

⁶ Gades, a mai Cadix.

⁷ Pelias, thessaliai király, akinek Medea megifjítás ürügye alatt halálát okozta.

⁸ V. ö. VI, 16. és 49.

- Mert a caerei¹ földnek dúsgazdag művelője
 Bírja e halmokat és bérceket itt: Hilarus.
⁵ Nézd, mily hű ez az arc, mint hogyha faragva se volna
 S ágyékom hegye sem volna tüzelni-való.
 Ám nem szánva halálra s a ciprusból alakítva
 Méltón phidiasi kézhe' mered fel e tag.
 Intlek, szomszédok, tiszteljétek ti Priápust,
¹⁰ S kétszer-hét holdam védje a jóakarát."

81.

Ami jobb a két rossz közül.

Úgy fürdesz, Charidemus,² mint haragossa a népnek:
 Néked egész fürdő kell mosakodni alatt.
 Azt se kívánom, hogy fejed itt fürdesd, Charidemus.
 Már fejedet mosod: óh jobb, ha az alfeledet.

90.

Bigamia.

Nincs több kedvese Gelliának egynél;
 Hogy két férje van, annál undokabb az.³

91.

Zóilus öröme.⁴

Tiltja vezéri parancs más nőjét bűnbe sodorni,⁵
 Zóilus, örvendhetsz, nőt te amúgy sem ölelsz.

93.

Hiú fáradság.

Thais jobban bűzlik, mint ódon edénye a fősvény
 Kallósnak, mikor épp' eltörik útja felén;⁶

¹ Caere (ma Cervetri) etrúriai város.

² Charidemus: VI, 56.

³ Mivel a férjes nőnek szerelmi viszonyát bizonyos tekintetben második házasságnak tekintették (III, 92), azért az ilyen „bigamia” szégyenletesebb volt, mint a többekkel való házasságtörés.

⁴ Zoilus: II, 16. I, 16, 2. stb.

⁵ L. III, 82, 33.

⁶ A ványoláshoz vizeletet is használtak.

Jobban, mint bagzása után a bak, és az oroszlán
Szája s a Tiberisen túl rohadó kutyabőr;

⁵ Jobban a csirkénél, a tojásba ha már belezápult,
Jobban a hallénél, mely köcsögében avúl.

Csalfán más szaggal hogy felválthassa e mérget,
Hogyha levetközvén, fürdeni vízbe merül,

Psilothrontul¹ üdül vagy krétával kení bőrét,

¹⁰ Avvagy babpéppel bészagositja magát.

Hogyha ravasz művészete már befejezte a művét,
Tháisi büzt áraszt mégis a tháisi test.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

¹ Psilothron: szőrintő szer (III. 74, 1).

**MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
VII. KÖNYVE.**

10.

Aki minden lében kanál.

Fajtalanok Linus és Eros: Ólus, ahoz mi közöd van,
Hogy mi' csinál a saját bőrivel ez vagy amaz?
Ezreket elszajház Matho: Ólus, ahoz mi közöd van?
Csak Matho lesz e miatt, nem te leszel nyomorult.
⁵ Éjeket átdőzsöl Sertorius: ahoz mi közöd van?
Bátran horkolhatsz reggelig, ahogy akarsz.
Lupus adósa Titusnak ezerrel: ahoz mi közöd van,
Hogyha te egy asszal sem segited ki Lupust?
Arról nem szólasz, Ólus, rád nézve mi fontosb
¹⁰ És amivel jobban kéne törödni neked.
Tógádért vagy adós: rád nézvést fontos ez, Ólus;
Fontos, hogy nem kapsz egy garas-ára hitelt,
Hitvesed, az kikapós: rád nézvést fontos ez, Ólus;
Nagy lányod hozományt vár: úgy-e, fontos ez is?
¹⁵ Vagy tizenöt dolgot mondhatnék még, ami fontos:
Ám, művelj bármit, nincs közöm, Ólus, ahoz.

14.

A leány búja.

Aulus,¹ rettenetes bánat sujtotta a lánykám:
A sors elragadá boldogító örömét;
Nem, milyet egykor megsíratott a drága Catullus

¹ Aulus Pudens: I, 31.

- Kedvese,¹ elvesztvén kis verebét, a hamist;
⁵ Sem nem olyan, mint a Stellám megzengte galamb volt,
 Melynek lanthis most sírja fölött kesereg.²
 Lánykamat nem hatja meg ily játék, se bohóság,
 Szíve nem indul meg, hogyha ilyesmi vesz el.
 Egy ifjat veszített, aki húsz éves csak alig volt,
¹⁰ S másfél-lábnyira sem nőtt meg a pénise még.

15.

A menekülő fiú szobra.

- Mily gyerek az, ki lanthis habjaiból tovaszáll itt?³
 A vizi nymphától nemde Hylas menekül?⁴
 Jó, hogy az erdőben Tirynsnek hőse⁵ a tisztelt
 S őriz közelről a hön áhítozó habokat.
⁵ Argynnus,⁶ te azért bátran merhetsz e habokból:
 Itt egy nympa se bánt: *tőle*⁷ azonba' remegj.

18.

Nem kis hiba.

- Arcod olyan, hogy nincs asszony se, ki rajta hibát lel,
 Testeden egy szeplő sincs, amely éktelenít:
 Mért van, azon bámulsz, hogy olyan ritkán akad
 [egy-egy,
 Aki ölelni kíván? Nem kicsi, Galla, hibád.
⁵ Ahányszor csak öleltelek és végeztük a dolgunk,
 Nem vala néma öled, bárha te néma valál.
 Vajha az ég adná: *te* beszélj s *az* néma maradjon:
 A locsogásával visszariaszt az a rés.

¹ Lesbia.² Stella: I, 7. Ianthis: Stella felesége, Violantilla.³ A gyermek szobra a Stella-házban levő Ianthis forrás mellett állott (VII, 21. VII, 50).⁴ Hylas: V, 43, 5.⁵ Hercules.⁶ Valószínűleg Stellának egyik pohárnoka, aki olyan szép volt, hogy Hylas sorsától lehetett féltetni.⁷ Tőle: Stellától.

Inkább egyet erressz, ez — Symmachus¹ azt bizonyítja —

- ¹⁰ Nem hijábavaló, mert nevetésre fakaszt,
 Am szotyogásán vaj ki mulatna a balga hüvelynek?
 Ezt hallván, van-e tag s kedv, amely arravaló?
 Szólj valamit legalább s lármázd túl a fecsegését:
 Annyira néma ha vagy, szólani tőle tanulj.

24.

Gonosz nyelv.

- Hogy kedves Juvenalisomat² velem összeveszítsed,
 Mit nem mersz, te csalárd nyelv, kitalálni reám?
 Hisz konkolyt ha te hintsz, Pylades legyalázza Orestest,³
 Pírihous szívét Théseus elveszíti;⁴
⁵ A siculus fiakat⁵ gázul egymás ellen uszítod,
 A két Atridát s Léda dicső fiait.⁶
 Azt kívánom, mint meg is érdemled, te gonosz nyelv,
 Eddig amit tettél, tedd a jövőben is azt.⁷

29.

Thestylusnak.

- Thestylus, édes kinja te drága Voconiusomnak,⁸
 — Nincsen a városban más fiu ismeretes⁹ —
 Szép gyerek, úgy légy fürtök nélkül is egyre szeretve
 És költőd soha egy lányt se tehessen eléd:
⁵ Túdós könyveit egy kissé tedd félre uradnak,
 Egy pár kis versem míg a fülébe hatol.

¹ Symmachus, orvos (VI. 70, 6).

² Juvenalist, aki ebben az időben még nem írt szatírárt, csak rétorzkodott (VII, 91. XII, 18.).

³ VI, 11.

⁴ X, 11, 1.

⁵ A catanai Amphinomust és Anapiast, akik az Etna kitörésekor szüleiket megmentették.

⁶ A két Atridát: Agamemnont és Menelaust. Léda fiai: Castor és Pollux.

⁷ V. ö II, 61, 2.

⁸ Voconius Victor: XI, 78.

⁹ Mert Voconius megénekelte (V, 37, 22. VII, 17, 10.).

Maecénasnak, amíg Máró zengette Alexist,¹
 Kedves volt Marsus² barna Melaenise is.

30.

A válogatós Caelia.

Caelia, adsz te a párthusnak, germánnak, a dáknak,
 Bátran ölelhetnek kappadokok, kilikek;
 Erre hajóz hozzád most egy-egy memphisi ember,³
 Majd a Vörös-tenger partirul egy szerecsen;
⁵ És a zsidóknak megrövidült részét se kerülöd,
 Melletted tova nem vágat a büszke alán.
 Ej no mi annak oka, hogy, bárha te római lány vagy,
 Nem tetszik neked egy római mentula sem?

34.

Vak is talál szemet.

Hogy' történhetik az, kérded, Severus,⁴
 Hogy Charinus, a férfiak salakja,
 Egy dolgot kitünően teljesítsen?⁵
 Hát hallgass ide. Van gonosz Nerónál?
⁵ S mégis legkitünőbb az ő fürdője.
 Egy rosszmájú akad legottan, aki
 Tőlem kérdezi büzhödött ajakkal:
 „Többre tartod-e a nerói fürdőt
 Alkotásainál uristenünknek?”
¹⁰ Nem, csupán a cinaedus⁶ fürdőjénél.

¹ Alexis: Vergilius kedvelt ifja (V, 16, 12).

² Domitius Marsus: l. az I. könyv bevezető levelét. Melaenis-ről semmit sem tudunk.

³ Egyiptomi.

⁴ Severus: II, 6, 3.

⁵ Charinus (I, 77), úgy látszik, kitünő nyilvános fürdőt vagy fürdöket építtetett.

⁶ Charinus.

35.

Álszemérem.

Ott áll egy szolgád, a tompora bőrrel övezve,¹

Míg a meleg víznek habja üdítve locsol.

Nézd, Laecania, szolgálmat — nem szólva magamról: —

Hordja csupasz testén júdai része sulyát.²

⁵ Meztelen ifjakkal fürdesz s öregekkel is együtt:

Tán egyedül inasod hord igazándi tagot?

Hát, matróna,³ neked jobb lesz egy női feresztő;

Vagy, ha saját fürdöd öntözi bájaidat.

55.

Egy zsugorinak.

Nem viszonzod ajándokát te másnak,

Nem küldtél te nekem se semmit, Chrestus:

Én fősvénynek azért mégsem nevezlek.

Ám ha tőled, Apicius, Lupus kap,

⁵ Sőt kap Caesius is, Titius meg Galbus,

Azt megsínyli a szád, nem nálam éppen,

— Mert hitványka vagyok s szemérmes —:

Annál, aki a feldúlt Solýmából

Épp' most jött, hogy adóját megfizesse.⁴

57.

Metamorfózis.

Polluxból Achilast Castorra tette Gabinia:

Hippodamosszá lett így az a Pyxagathos.⁵

¹ V. ö. XI, 75.

² V. ö. VII, 55, 8.

³ Gúnyosan.

⁴ T. i. Martialis zsidó szolgálja (VII, 34, 4). A zsidóknak, akik Jeruzsálem (= Solyma) elpusztítása után (Kr. u. 70) Rómában éltek, évenként 2 és fél drachma különadót kellett fizetniök.

⁵ Castor mint lófékező (Hippodamos) volt híres, testvére, Pollux, mint ökölvívó (Pyxagathos). De „Pyxagathos“-t cinaedusnak is lehet érteni, mivel πρυή üllepet jelent. Tehát: Gabinia a cinaedust a rendes útra terelte. (Gabinia a versben: Gabinja. Négy név egy sorban!)

58.

Ritka az igazi férfi.

Hat vagy hét urad is volt, Galla: megannyi cinaedus,
 Mert a síma szakállt s fürtöket úgy szereted.
 Ámde tapasztalván, hogy lanyhák férfierőben,
 S hasztalanul fárad, célt sosem ér a kezed,
⁵ Ott hagyod a meddő nyoszolyát, ott a puha férjet
 S újra hasonló férj tétlen ölébe kerülsz.
 Rajta, keress egy mást, Curius- s Fabiusnak a mását,¹
 Durva, bozontos főt, marcona-lelkületűt.
 Lelsz olyat, ámbátor van elég köztük, ki cinaedus:
¹⁰ Talpig férfiura, Galla, találni nehéz.

62.

Aki tanút állít.

Nyílt ajtóknál felnőttekkel enyelgesz, Amillus,
 És mikor ezt műveled, rajtakapatni szeretsz,
 Hogy ne meséljen a libertus s szolgálai atyádnak
 Vagy valamely fecsegő rosszakaród, a kliens.
⁵ Aki tanút állít, hogy nem más élvezi őtet,
 Az, ha tanú nincs rá, sokszor od'adja magát.

67.

A férfias nő.

Fiúkkal mulat a kéjenc Philaenis²
 S férfit meghaladó nagy szenvedéllyel
 Naponként tizenegy leányt is éldel.
 Felgyürközve szokott labdázni, szürke
⁵ A portól, keze könnyedén forgatja
 A nagy súlyt, mit alig bír egy fiúzó,
 S a palaestra pizsokjától belepve
 Csapdostatja magát a dörzsölővel.
 Addig még vacsorához sem hever le,

¹ Curius, Fabius: I. 24. 3.² Philaenis: nő (VII, 70).

- ¹⁰ Mig hét tiszta pohárbort nem böfög ki;
 Akkor tér csak ezekhez újra vissza,
 Ha coloephiumot, tizenhatot falt.¹
 Ezt végezve, mihelyt indul a párzás,
 Nem nyal-fal — hiszen az nem férfias mód —
¹⁵ Nem, felfalja a lány közét egészen.
 Oh Philaenis, az ég térítsen észre:
 Nőket nyalni ne hidd te férfiasnak.

70.

Belső barátság.

Fő szerelmese, Philaenis, nemednek:
 „Barátnőd” igazán, akit te éldelsz.²

74.

Fohász Mercuriushoz.

- Cylléné meg az ég nagy dísze, dicsőszavu hírnök,³
 — Kígyók párja tekerg a te aranybotodon —
 Úgy jusson ki neked tiltott szerelemnek a kéje,
 Lángra akár Ganyméd gyújtson akár Paphié;⁴
⁵ Édesanyád napját⁵ szent lombok is úgy koszorúzzák
 S atyjának⁶ ne legyen súlyos az égi teher:
 Mint megadod Norbánának s Carpusnak,⁷ a férjnek
 Ünnepi nászuknak kellemes élvezetét.
 Tömjénnel jön eléd jámbor hive a sophiának,
¹⁰ S mint te a mennynek urát, tiszteli Juppiterünk.⁸

¹ Az atléták tápláló étele.

² L. VII, 67.

³ Mercurius, Juppiter és Maia fia, az arkádiai Cyllene heggyen született. A Circus Maximus mellett Kr. e. 495-ben épült Mercurius-templomban május 15-én ülték alapító-ünnepét.

⁴ Ganymedes: I, 6. Paphié: a Samos-szigeti Paphos úrnője Vénus, akinek ott híres temploma volt.

⁵ Május 15-i ünnepét.

⁶ Maia atyja, Atlas az eget tartotta a vállán.

⁷ Ismeretlen házaspár.

⁸ Carpus sophiának, a bölcseségnek hive, éppen úgy tiszteli a mi Juppiterünket, Domitianust, mint te az égi Juppitert.

75.

Ingyen?

Ingyen akarsz ölelést, te idétlen vén, te kiszáradt?

Haj be nevetséges: adni akarsz s nem akarsz.

82.

Leleplezés.

Ménophilus tagját egy akkora fibula védi,

Hogy betakarna egész színi személyzetet is.

Azt hittem mindig, — együtt fürdünk mi gyakorta —

Flaccus, a hangja miatt volna e kapcsa neki.¹

⁵ Hát mikor a népség láttára kiállt a porondra,

Kapcsa lehullva kitűnt, hogy hona Júdea volt.²

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

¹ Énekes színészek használtak ilyen fibulát hangjuk megőrzése végett.

² Tehát ezt takargatta.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
VIII. KÖNYVE.

44.

Intelek, élj!

Intlek, Titullus,¹ élj. Mindig elkésnek evvel;
Ezt iskolás-korban már késő kezdeni.
De te, Titullus, bár öreg vagy, mégsem élsz,
Hanem koptatsz, mint üdvözlő,² száz küszöböt,
⁵ S már reggel izzadsz, ezer csóktól nedvesen;
Bejársh lovasszobrok közt három fórumot,³
Mars templomát meg Augustus kolosszusát,⁴
Szaladsz már háromkor vagy ötkor⁵ jobbra-balra.
Kaparj, hordj, gyűjts és bírij, hisz' úgyis itt hagyod.
¹⁰ Csillogjon bár a szekrényedben pénzözön,
Kamatját ontsa száz hónapnak elseje:
„Semmitse hagytál” — örökösöd esküszik,
S amíg te deszkaágyon alszol vagy kövön,
S náddal tömött párnád keményen duzzadoz,⁶
¹⁵ Büszkén puszilja pityergő heréltidet;
S búba merült fiad, ha akarod, ha nem,
Az első éjjel a te ágyasoddal alszik.

¹ Titullus: csak itt.

² Reggeli patrónus-üdvözlésekre járó kliens.

³ A forum Romanumot, a Caesar meg az Augustus fórumát.

⁴ Domitianus óriási lovasszobrát a forum Romanumot.

⁵ V. ö. IV, 8.

⁶ Ravatalodon.

46.

Cestus.¹

Amily tiszta a szíved, olyan gyönyörű alakod van,

Cestus, szüziesebb, mint maga Hippolytus.²

Úszni tanítna Diána s örömmel fürdene véled,

Attisnál Cybelé többre becsülne bizony,³

⁵ Méltán lennél a nyoszolyán Ganymedes⁴ utódja

S büszkén csak csókot nyomna uradra a szád.

Boldog a nő, aki gyöngéd férjül téged ölelhet,

Boldog, férfiuvá aki először avat.

63.

Nem kétséges.

Kedves Thestylus Aulusnak,⁵ de Alexis azonképp',

Sőt kedves neki most tán Hyacinthusom is.

Kételkedhetem-é, hogy a költők kedvesek annak,

Aki a költőknek kedveseit szereti?

¹ Cestus, valószínűleg Instantius Rufus apródja (VIII, 51, 18).

² Hippolytus, Theseus szüzies fia, mostohájának, Phaedrának szerelmét visszautasította s ezért bosszújának áldozatává lett. (Euripides drámája.)

³ Cybele és Attis: II, 86, 4.

⁴ Ganymedes: I, 6.

⁵ Aulus Pudens: I, 31.

US VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
IX. KÖNYVE.

2.

Kétféle mérték.

Nincs pénzed, Lupusom, ha barát kér; van, ha barátnőd;
 És csakis a micsodád nem panaszolja sorát.
 Hizlalod azt a rimát tortával, búzakaláccsal,
 Míg vendégidnek szénszínü lisztbül adatsz;
 5 Hóhevitő borokat szüretsz le te boldogítódnak;
 Mérges korzikait kell, hogy a többi igyék.
 Ősi javad rámegy, hogy az éj egy résziben élvezz;
 Bérelt földet szánt híved, az elhagyatott.
 Indus drágakövek fényében csillog a szajhád;
 10 Míg te mulatsz, a kliens szolgálai sorba kerül.
 Nyolc syrus viszi hintóját a te drága macádnak:
 Egy nyomorult gyászpád hordja csupasz hívedet.
 Most hát menj, Cybelé,¹ és mesd meg az árva cinaedust:
 Mennyivel érdekesebb a te vasadra Lupus!

4.

A hallgatás bére.

Minthogy két aranyért Gallát már bírhatod, és ha
Megkettőzöd e bért, többet is ad e' kívül,
Aeschylusom, kétszer hat aranyt mért adsz neki? Ajka
Sem kerül annyiba; hát? „Hogy ki ne nyissa,
[azért”

¹ V. ö. II, 86, 4.

5.

Hála Cézárnak.¹

Világnak atyja, Rajnagyöző hadvezér,
 Szemérmes főnk, hálát ad minden városunk,
 Mert most gyarapszik: szólni nem szégyenletes.
 Mint kapzsi kufárok áldozatja, a fiú
⁵ Nem sínyli többé elveszített férfi-voltát;
 Szegény anyáknak gögös kerítők sem adnak
 Markukba pénzt az elbitorlott fiukért.
 Mi azelőtt törvényes ágyból is hiányzott,
 Bordélyban is szemérem él ma általad.

7.

A szeretett Cézár.²

Mintha nemünknek szégyene még nem volna elég nagy,
 Hogy rút kéjnek lett tárgya a hímnemű sarj,
 Bölcső a kerítőe lett s kiszakítva az anyja öléből
 Piszkos pénzt kunyorált férfiutól a fiú:
⁵ Éretlen testek bűnhődtek kínba taszítva.³
 Nem tűr ily szennyet Látium atyja tovább,
 Ő, akinek hálás a zsenge-korú fiatalság:
 Meddővé rút kéj nem teszi már ezután.
 Míg ezelőtt fiuk és ifjak meg az aggók imádtak,
¹⁰ Most szeret, óh Cézár, még a kicsiny gyerek is.

11—13.

Earínus.⁴

I.

Rózsák és ibolyák testvére, óh név,
 Évünk leggyönyörűbb szakát jelented,⁵

¹ Mint a IX, 7., Domitianusnak egy rendeletére vonatkozik, amely megtiltotta gyermekek prostitúcióját és castrálását.

² V. ö. IX, 5.

³ V. ö. II, 60.

⁴ Az itt következő három költemény Domitianus szép pohárnokát, Flavius Earínus spadót ünnepli.

⁵ Earínus. a görög *ἔαρ* szóból származik, amely tavaszt jelent.

- És úgy illatozol, mint büszke főnix
 Fészke s Attika, Hybla szép viránya.¹
⁵ Oh név, isteni nektárnál is édesb,
 Téged mily szívesen viselne Attis²
 S az, ki serleget ad a Fenndörgőnek!³
 Hallva hangzatod a cézári udvar,
 Választ adnak a Vénusok s Cupidók.
¹⁰ Lágý név, ah te nemes, te drága, téged
 Ékes versbe' nevezni úgy kívánlak:
 Ám ellenszegül egy kis szótag annak.⁴
 Szólnak „Eiarinos”-ról bár a költők,
 Ám hellének, akik bátran beszélnek
¹⁵ És még Ἰαρεῖς Ἰαρεῖς-t is mernek írni.⁵
 Mink már nem lehetünk ily ékesszólók,
 Ezt nem engedi meg komoly Caménánk.⁶

II.

- A te neved szintén neve a viruló kikeletnek,⁷
 Cecrops méhei⁸ hogy tépik a röpke tavaszt,
 Méltó rá, hogy acidali nád⁹ megfesse remekbe,
 Hogy Cytheréának¹⁰ tüje himezze neved;
⁵ Méltó, hogy csupa drágakövek rakják ki betűit,
 S kő, mely a Héliasok¹¹ könnyeiből alakult;
 Hogy darvak repülő hada írja a csillagos égre:
 Méltó helye csakis cézari lakba' lehet.

¹ Főnix: V, 7, 1. Hybla: II, 46.

² Attis: I, 53, 9.

³ Ganymedes.

⁴ Earinus-nak első három szótagja rövid s így nem illik be a versmértékbe. Ezért a vers az Eiarinos alakot kívánja.

⁵ Homerosnál előfordul, hogy az Ares név első tagját hosszan s nyomban röviden is használja (Ilias, 5, 31 és 455).

⁶ Caménánk (= múzsánk), azaz a latin verselés pedáns szabályai.

⁷ A görög ἔαρ = tavasz.

⁸ Cecrops, ős athéni király.

⁹ Acidalia: VI, 13, 5.

¹⁰ Vénusnak.

¹¹ A Heliasok (IV, 59, 1.) könnyeiből lett a borostyánkő.

III.

Adná ősz a nevem, az lenne *Opórinos* akkor;¹
Chimerinos lennék tél akaratja szerint;²
 A nyár a *Therinos* névvel kívánna nevezni;³
 Nos, ki az, akinek épp' a tavasz adta nevét?⁴

16—17.

Ismét Earinus.⁵

I.

Tükrét, a szépség tanuját s édes hajafürtjét
 Asklepiosnak adá a fiu áldozatul,⁶
 Aki a legkedvesb az egész udvarban urának,
 Akire a kikelet hagyta örökbe nevét.⁷
⁵ Boldog a föld, amely érdemesült ily szép jutalomra:
 Még Ganyiméd haja sem tetszene öneki így.⁸

II.

Létó tisztelt sarja,⁹ ki gyógyító fűveiddel
 Nyujtod a Párkáknak dolgait és fonalát:
 Im', mely urának olyan kedves, gyönyörű hajafürtjét
 Rómából teneked küldi a drága fiú;¹⁰
⁵ S a fényes tükröt mellékli a szent adományhoz,
 Melynek ítéletinél jobbat az arc se kívánt.
 Óvjad e szépséget: ne legyen kárára az arcnak,
 Fürtjei díszét hogy elveszítette feje.

¹ Mert ősz görögül: *ὁπώρα*.

² A tél görögül: *χειμών*.

³ A nyár görögül: *θερος*.

⁴ Earinus (*ἔαρ*).

⁵ V. ö. e könyv 11. 12. és 13. darabjaival.

⁶ Earinus levágott hajfürtjeit tükrével együtt a pergamoni Aesculapiusnak (Asklepios) küldte el áldczatul. (V. ö. Statius, *Silvae* III, 4.)

⁷ Earinus: a görög *ἔαρ*-ból (= tavasz).

⁸ Ganymedes: I, 6. Öneki: Domitianusnak.

⁹ Aesculapius, a gyógyítás istene, Apollónak, Leto (Latona) fiának a fia.

¹⁰ Earinus, Domitianus pohárnoka.

21.

Ki járt jobban?

Artemidorusnak „*fia*” van, de eladta a földjét,
 Calliodorusnak földje van a *fiu* hely'tt.
 Mondd, Auctus, vajjon melyikük járt jobban
 [ilyenképp'?
 Artemidorus ölel, Calliodorus arat.¹

22.

Mért óhajtok kincseket?

Azt hiszed-é, Pastor,² csak azért óhajtom a kincset,
 Amért a köznép, s hájfejű, durva tömeg,
 Hogy koptassa kapámnak az élet Sétia röge³
 S hogy nagy lánc-csörgés töltse be tusk mezeim;⁴
⁵ És elefántfogakon sok száz citrus-lemez⁵ álljon
 S bévonják nyoszolyám tiszta aranylemezek;
 Hogy csupa nagy kristályserleg dörzsölje az ajkam
 S tiszta falernumi bor fesse sötétre havam;⁶
 Gyapjuruhas syrus húzhassa lihegve a hintóm,
¹⁰ Míg a hivek tógás népe⁷ körötte tolong;
 A berugott vendég hogy az én szolgálmat ölelje,
 Kit Ganymedesnél⁸ többre becsül a szívem;
 Hogy bíbor köpenyem sárral bekeverje az öszvér
 És massyl vessző⁹ hajtsa numída lovam?
¹⁵ Mindez nem célom: tanum ég legyen és a lakói.
 „Hát mi?” Hogy építsek s adjak, ahol tehetem.

¹ A latinban a *pointe*-t fokozza, hogy a két ige rímel (*amat*—*arat*). A magyarban ez aligha lehetséges. Még szerencse, hogy a latin *arat* (= szánt) magyar igének is bevált.

² Talán Iunius Pastor (Plin. Epp. I, 18).

³ Híres bortermő vidék.

⁴ Az *ergastulum*ban dolgozó rabszolgák láncainak csörgése.

⁵ V. ö. II, 43, 9.

⁶ A bort hóval hűtötték.

⁷ A kliensek.

⁸ Juppiter pohárnoka.

⁹ Massylia: Afrikában.

25.

A féltékeny házigazda.

Ahogy italnyújtó Hyllus szolgádra tekintek,
 Zord szemeket vetsz rám, Áferem,¹ egyszeriben.
 Hát bűn-e az, megnézni oly édes, helyre-legénykét?
 Nézzük a csillagot is, templomot, isteneket.

- ⁵ Elforduljak-e, mintha italt Gorgo keze adna²
 S vésszel ijesztgetné arcomat és szememet?
 Zord volt Hercules, ám szem elől nem zárta Hylását³
 S Mercurius játszótársa a szép Ganyméd.⁴
 Azt akarod, hogy szép inasid sose lássa a vendég?
¹⁰ Vendéged legyen úgy Oedipus és Phineus.⁵

27.

Aki vizet prédikál.

Bár szőrtelenítve hordod, Chrestus, öledet,
 S keselyű nyakának mását, mentuládat is;
 Cinaedus alfelénél simább a fejed,
 A lábadszárán egyetlen szőrszál se nő
⁵ S halvány ajkad koppasztja éles szőröcsipő:
 Curius, Camillus, Quintius, Ancus és Numa⁶
 S mindaz, kiről tudjuk, hogy szőrös volt a teste,
 Hangzik a szádon nagy szavak kíséretében,
 S leszólsz minden színházat, le a századot.

- ¹⁰ Közben ha egy kurafiú közelg feléd,
 Ki már kinőtt a paedagógus-kéz alól
 S duzzadt tagján már nincsen rajt' a fibula,⁷

¹ Költött név.

² Gorgo t. i. a kigyóhajú Medusa, aki a rá nézőt kövé változtatta.

³ Hylas: V, 48.

⁴ Juppiter nem veszi rossz néven, ha szép pohárnoka Mercuriusszal játszadozik.

⁵ Oedipus thebai király, aki önmagát megvakította. Phineus, vak király.

⁶ Szóval: régi puritán erkölcsű férfiak (I, 24, 3). Quintius t. i. Cincinnatus.

⁷ A fibulát (VII, 82, 1) fiúknál is alkalmazták abstinentia céljából.

Odainted, Chrestus, és szégyellem mondani,
Catói nyelveddel hogy aztán mit művelsz.

32.

Azt akarom...

Azt akarom, ki szives; ki köpenyben rójja az utcát,
Azt akarom, kit előbb már a legényem ölelt;
Azt akarom, kit két dénár nekem átad egészen,
Azt akarom, ki, ha kell, egymaga hármat ölel.
⁵ Azt, aki pénzt követel s nagy szokat görget a nyelvén.
Bírja a nagynyársú, Burdigalába való.¹

33.

Taps a fürdőben.

Flaccus, ha hallasz a fürdőbe' nagy tapsot,
Marónak mentulája, tudhatod, feltűnt.

36.

Earinus és Ganymedes.²

Fürtje-lenyírva latin társát látván Ganymedes,
A másik Juppiter³ tudvalevő gyönyörét,
Mondja: „Világ ura, azt, amit a Cézár e gyerekek
Teljesített, add meg nekem is, istenuram!
⁵ Hosszú fürtim alatt a legénytoll serkedezőben:
Már Júnó kinevet, már neki férfi vagyok”.
Néki az ég ura szólt: „Óh édes gyermekem, én nem
Bánnám, ám a dolog, lásd, maga ellene szól.
Cézárunknak ezer szolgája van, épp' a te másod,
¹⁰ Házában csak alig fér a sok égi gyerek;
Am ha te fürteidet lenyírod s férfit mutat arcod,
Hát azután ki vegyít énnekem égi italt?”

¹ Burdigala: a mai Bordeaux.

² Earinus: I. e. könyv 11. 12. 13. 16. 17. darabjait. — Ganymedes; II, 43, 14. IX, 16, 6 stb.

³ Domitianus.

37.

Tempi passatí.

- Míg magad ülsz otthonn a Subúrában¹ cicomásan,
 Galla, holott a fejed szinte merőbe' kopasz,
 S este, miként a ruhád, épp' úgy leteszed fogadat mind
 S vagy száz pikszisnek fekszel a halmaza közt,
⁵ Arcod másutt hál, reggel készül a szemöldök,
 Hogy vele béinthesz arra menő urakat,
 Őszbe borult öledet se tudod tisztelni, amelynek
 Már a saját ősid közt van a helye csupán.
 Ezreket ígérhetsz, süket arra a férfi husángja:
¹⁰ Egy szeme van bár, jól látja az arcodat az.

40.

Philaenis fogadalma.

- Amidőn capitóli versenyére²
 Phárusból Diodorus útnak indult,
 Philaenis fogadá ura megtértéért:
 Csókját nyomja szemérmes nőül arra,
⁵ Amit tiszta sabinnők is szeretnek.
 Széjjeltörte a vad vihar hajóját,
 Tenger habjai rajta összezsaptak;
 Ő mégis kiuszott s megtért a csókra.
 Haj, rest férj te, fölötte késedelmes,
¹⁰ Parton ily fogadást lánykám ha tenne,
 Én bizony hamarossan visszatérnék.

41.

Életpazarlás.

- Hogy soha nőt nem ölelsz, óh Ponticus, és a balog kéz
 A szeretőd s Vénus hely'tt neked élvezeted,
 Semmibe sem veszed azt? Tudd meg, hogy rettenetes
 [bűn,

¹ Subura: II, 17, 1.

² Görög költők capitoliumi versenyére Kr. u. 94-ben (IV, 51, 1). Pharusból: Egyiptomból.

- Mellyet, amint látom, fel se fog a te eszed.
⁵ Nemde, Horatius¹ egyszer ölelt nőt, s hármas iker lett?
 Mars egyszer, s ikrek lettek: a Rhéa-fiak.²
 Semmi se lett vón mindebből, ha saját kezeikkel
 Szerzik meg maguk ily rút gyönyör élvezetét.
 Hidd el nékem, a természet harsogja füledbe:
¹⁰ „Ponticus, egy élet, mit kezéd elpazarol.”

47.

A filozófus.

- Zénont, Démokritost³ szavalod s Plátót, a homályost,
 S mind, akinek képén hosszú szakáll meredez,
 Mint Pythagorasnak képzelt örökösse, utódja,
 S állad alatt teneked sem rövidebb a szakáll:
⁵ Ám ami már késő és rút, ha szakállas az ember,
 Azt teszed: élvezetül engeded a valagod.
 Pannychus, ismered a secták⁴ tanait meg a súlyát:
 Mellyik a dogma, amely ily műveletre tanít?

56.

Sphendophorus.

- Sphendophorus Libyába hajóz, apródja urának:⁵
 Rajta, Cupido, tartsd készen a fegyveridet.
 Add neki azt, mellyel megsebzed a lányt meg az ifjút,
 Adj sima dárdát is gyöngé kezébe valót.
⁵ Pajzsot elengedek én, el a páncélt is sisakostul:
 Meztelenül menjen hadba, nem éri baj úgy.
 Nem sértette se dárda, se kard, sem a nyíl lövedéke
 Parthenopaeust,⁶ míg siska nem ült a fején.
 Akit ez ifjú⁷ megsebesít, meghal szerelemtől:

¹ A Curatiusokkal küzdő három Horatius apja.

² Romulus és Remus, Rhéa Silvia fiai Marstól.

³ Zénon, a stoikus iskola alapítója. Demokritos, abderai görög filozófus, az atomok első hirdetője.

⁴ Filozófiai iskolák.

⁵ Mint urának, egy Afrikába hajózó tisztnek a fegyvernöke.

⁶ Parthenopaeus: VI, 77, 2.

⁷ Sphendophorus.

- ¹⁰ Boldog az, akit ilyen üdvre szemelt ki a sors.
Térj meg, míg fiu vagy, sima arccal, s férfiuságod
Adja meg egykor majd Róma, de nem Libya.

57.

Hedylus köpenyege.

- Hédylus köpenyénél nincs kopottabb:
Egy korinthusi, régi vázafül sem,
Nem tízévi bilincset szenvedett láb,
Vén öszvérnyak, a járomtól kikezdett,
⁵ A Flaminius-útnak a göröngye,
Tengerparton a csillogó kövecskék,
Tusk szőlőhegyek elkopott kapái,
Meghalt földhő' ragadtnak a subája,
Rest hajcsárnak a megvedlett kerékje,
¹⁰ Ólától sima oldala a bölénynek,
Elkorhadt foga a szilaj vadkannak.
Egy azonba' van, azt ő sem tagadja:
Hátsó része kopottabb, mint köpenyje.

63.

Phoebus mint vendég.

- Phoebus, ebédre hivat téged valamennyi cinaedus.
Tiszta sosem lehet az, akit a farka etet.¹

66.

Tőled függ.

- Szép a te nőd, fiatal s tisztességes, te Fabullus:
A háromfi-jogért² mért töröd úgy magadat?
Ezt a kegyet kérnéd nem kell a mi istenurunktól,
Megszerzed magad is: nemzeni légyen erőd.

¹ A görög Φοῖβος (Phoebus) fényeset, tisztát jelent.

67.

Prioritas.

Végig az éjjelen át egy dévaj lány az enyém volt:

Haj, a ledérségén túl soha senki se tesz.

Unva ezer módját, kívántam, amit fiu adhat:

Még ki se mondtam a szót, teljesítette legott.

⁵ Annál is többet kértem mosolyogva, pirulva:

Késedelem nélkül kész vala erre is ő.

En tisztán kaptam, de te nem kapod, Aeschylus, úgy, ha

Már becse-vesztetten, kell neked ily adomány.¹

69.

Diszkrét kérdés.

Nőt ha ölelsz, Polycharmus, még székelisz is a végén.

Hát mikor épp' foglalt a feneked, mi' csinálisz?

80.

Célszerűség.

Dús vénasszonyt vett el a koldus Gellius: így most

Van legelésznie hol, s módja ölelnie kit.

90.

Iratos gyepen.

Iratos gyepen elterülve fekszel,

Kigyózó habok ahol itt is, ott is

A fényes kavicsra ragyogva futnak:

Most hát szélnek eresztve mind a gondod,

⁵ Olvaszd a jeget a sötét² pohárral,

Amíg homlokodat rózsák körítik;

¹ E nehezen érthető két verssort Gilbert magyarázata szerint adom. De Friedländer helyesen jegyzi meg, hogy így a magától értetődő két sorból teljesen hiányzik a pointe. Jobb magyarázatot azonban ő se tud. Egyébiránt több darabja is van Martialisnak, amelyben az általunk várt csattanó hiányzik, vagy legalább mi nem fedezzük fel.

² Sötét, t. i. sötétszínű falernumi borral telt.

- Egy bájos fiut élvezz egymagadban
 És egy tiszta leány epedjen érted:
 Ám Cyprus nagyon is tüzes levétől
¹⁰ Kérlek, Flaccusom,¹ intlek, óvakodjál
 Most, hogy cséplik a gabnát künn a szérűn
 És már borzad az Oroszlán sörénye.²
 Hozzád, óh Paphos istennője,³ esdek:
 Küldd sértetlen' az édes ifjut⁴ vissza;
¹⁵ Pompás ünneped úgy lesz márciusban⁵
 Tömjénnel, boritallal és gidával:
 Sok vagdalt szeletével a kalácsnak
 Halmozzuk ragyogó oltárod akkor.

95.

Egy kis különbség.

Nem rég' Alfius, ám most Olfius a neve néki,⁶
 Hogy feleséget vett multkor Athénagoras.

95. b.

Ki a hibás?

Tudni valódi nevét óhajtod Athénagorasnak?
 Vesszek el én, ha tudom, hogy *ki* Athénagoras.
 Hidd, Callistratusom, hogy igaz neve jött ki a számon:
 Erről nem tehetek, ebbe' csak ő a hibás.⁷

¹ Flaccus: IV, 42.

² Az Oroszlán csillagképe: augusztusban.

³ Vénus.

⁴ Flaccust, aki Cyprus szigetén időzött.

⁵ Március elsején a Maternalia ünnepén (V, 84, 11), s egyúttal saját születése napján Martialis Vénust is ünnepelni akarja.

⁶ Friedländer: „Ein völlig unverständliches Wortspiel“. Olfius nyilván az *olfacere* (szagolni) igére alludál.

⁷ Összefügg az előbbi epigrammával, mellyel a régebbi kiadások össze is kötötték. Magyarázata éppen olyan kétes.

103.

Iker-pohárnokok.

Óh mely Léda szülötte e két, szép, ifju legényke?

Újabb hattyut ölelt egy lacedaemoni nő?¹

Mert Hierus Polluxra ütött, Castorra Asylus,

És Helené báját tükrözi mindenik arc.

² Ej, ha ilyen szépség élt volna tebenned, Amyclae,²

Hogy versenyben a két menyeyi nő vesztett,

Akkor honn te maradsz, Helené, s a trójai Páris

Két Ganymedesszel tér a honába haza.³

¹ Juppiter hattyú-alakban ölelte a lacedaemoni Lédát. Castor és Pollux Leda fiai, Helena, görögösen Helené, és Clytaemestra Leda leányai.

² Amyclae, Sparta mellett, Castor és Pollux születése-helye.

³ Így értendő: ha a Léda-fiak ilyen szépek lettek volna, akkor Páris, aki Junót és Minervát a szépség versenyében veszteseknek ítélte Vénusszal szemben, nem a Vénustól neki ígért Helenát, hanem a két szép fiút rabolta volna el.

**MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
X. KÖNYVE.**

40.

Mondják . . .

Mondják egyre nekem, hogy egy cinaedus
S Pollám összetalálkozik titokban.
Rátörtem, Lupus. Ej, nem is cinaedus!

42.

Dindymusnak.

Oly finom s puha arcod pelyhe, hogy azt a lehellet,
Könnyű szellő és nap tovafojja legott.
Birsalmának is épp' ily pelyhe van, ily ragyogása,
Mellyet a fájáról téptek a szűzi kezek.
⁵ Öt csókot ha erősebben nyomok én a te szádra,
Nyomba' szakállas lesz tőle a szám nekem is.

52.

Félreismerés.

Tógában Numa látva Thelyst, a kappant,
Szólt: „Hellyes, hogy az ily nőt megbélyegzik!”¹

55.

Biztos mérleg.

A duzzadt tagot ahányszor Marulla
Fontolgatta kezével mérlegelve,

¹ Numa olyan nőnek nézte Thelyst, a spadót, aki házasságtörésért elítélve nem viselhette a tisztességes nőt megillető stólat, hanem tógát kellett öltenie, ha kiment.

Hogy mennyit nyom, azonnal eltalálta;
 Majd a küzdelem és a munka végén
⁵ Megmondotta, sulyából mit veszített.
 Nem kéz a te kezed, Marulla: mérleg.

64.

Polla királynőnek.¹

Könyveimet ha kezedbe veszed majd, Polla királynőm,
 És olvassa szemed, homlokodat ne redőzd.
 Lám, a te költőd is, nagy dísze latin Heliconnak,
 Hős kürtjén amikor zengte a háborukat,
⁵ Nem szégyelt dévaj versekben szólani ekképp':
 „Itt mihe' foghatok én, Cotta, ha még fiu sincs?"

66.

Méltatlan sors.

Hát akadott, Theopompus, olyan nyers, zordszívű
 [barbár.
 Aki szakács tisztét kényszerítette reád?
 Képes-e bárki rutítani arcod konyhakorommal
 S tűzhely füstjével ékteleníteni hajad?
⁵ Hát van-e arravalóbb, a kehelyt hogy nyujtsa kezével?
 Izesben ki kever drága falernumi bort?
 Hogyha ilyen szomorú sors vár ilyen isteni szolgát,
 Zeus, Ganymedesed is légyen az égbe' szakács.

68.

A hellenizáló Laelia.

Nem szült bár Ephesos téged, se Rhodos, Mityléné,
 Laelia, — hisz' bölcsőd a via Patricia;² —
 Tusk anya csak, ki sötét arcát sohasem kenegette,
 És az ariciai dombokon élt az apád,³

¹ Polla: Lucanus költő özvegye (VII, 21). M., mint patrónáját, királynőnek nevezi.

² Tehát Róma.

³ Tehát koldus volt: II. 19, 3.

- ⁵ „Κόμ' ἐ μὲν, μέλ' ἐ μὲν, ψυχὴ μὲν” — hangzik a szádon,
Szégyell Hersilia, szégyenel Égeria.¹

Halljon az ágy ily szót, nem mindenik: az csak,
[amellyet

Dévaj férfiúnak kedvese vet szívesen.

Hogy' kell szólani tisztos nőként, tudni szeretnéd?

- ¹⁰ Hízlegőbb lehet-é szád, a farod ha riszál?

Bárha Korinthost² megtanulod könyv nélkül egészen,
Nem sikerül, hogy Lais³ mása lehess valaha.

75.

Ár-apadás.

Húszezeret kívánt volt tőlem Galla a multban,

S megvallom, nem volt szertelen akkor ez ár.

Eltelik egy év. Ő: „Adj tízezeret nekem” — így szólt,

És nekem úgy tetszett, több ez a multkorinál.

- ⁵ Hat hónap multán kétezeret akart, s én öneki akkor
Ezret kínáltam. Néki e pénz nem elég.

Eltelt úgy két vagy tán három hónap eközben,

Megszólalt ekkor s kért maga négy aranyat.

Hát én megtagadom. Küldjek csak százat, üzente:

- ¹⁰ Én már súlyosnak véltem ez összeget is.

Száz quadransot adott a sovány, kis sportula⁴ nekem:

Ennyit akart. Mondtam: „Már a fiúnak adám”.

Képes volt-e talán még lejjebb szállani? Képes.

Ingyen ad, önként ad Galla, de már köszönöm.

81.

Két legyet...

Két mulató állit bé Phyllishez kora-reggel

S mindenik elsőnek vágyik ölelni a nőt.

¹ A görög szavak értelme: „Uram, mézem, lelkem.” — Hersilia:
Romulus felesége. Egeria: Numa Pompilius tanácsadója.

² Azaz: a korinthusi hetaerák finom viselkedését.

³ Lais, híres korinthusi hetaera.

⁴ Sportula: I. 59. 1.

Ő kielégíti mindkettőt egyszerre, igéri:
Az lábán emelint, ez pedig a tunikán.

90.

Egy tetszelgőnek.

Mondd, mért téped avult öled, Ligeia?
És mért zaklatod a porát sirodnak?
Ilyen művelet ifju lányhoz illik,
Már pedig te öreg lánynak se válsz be.
⁵ Ezt nem tette, Ligeia, nékem elhidd,
Hector anyja, csupán a hitvestársa.
Tévedsz, hogyha hüvelynek véled aztat,
Melybe már nem is illik férfitpenge.
Szégyeld el magadat, s a holt oroszlán
¹⁰ Szakállát sose tépegesd, Ligeia.

91.

A naiv Almo.

Mennyi heréltje van Almónak, maga meg tehetetlen:
S hogy Pollája sosem szül, örök a panasza.

95.

Apasági kereset.

Galla, urad s szeretőd nem vesz tudomást kicsinyedről:
Azt vallják s hiszem is, hogy semelyik sem ölelt.

98.

Nagy mód.

Nékem caecubumit¹ ha nyujt a szolgád,
Aki túltesz az Ida gyermekén is,²
Akinél sem a hitvesed, se lányod,
Sem szülőd, se hugod nem szemreméltóbb:
⁵ Inkább nézzem-e a te díszruhádat,

¹ Caecubumi: kiváló bor.

² Ganymedesen.

Antik citrusod elefántcsont-lábát?¹

Mégis, — hogy ne tekints rám görbe szemmel, —

Nyáj mellől meg a piszkos nyárilakból

Hozass jól lenyírott, borzas fiúkat,

¹⁰ Gyermekit csupa fürtös pásztoroknak.

Publius, megöl e gond: össze nem fér

Ilyen lelkület és ily szolganépség.

102.

Rébusz.

Kérded, hogy' lehetett mindjárt atyává

Philenus nem ölelve nőt, Avitus?

Ezt a gádesi fejtse meg tenéked:

Nem ír semmit az, és mégis poéta.²

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

¹ Elefántcsont-lábú citrusfa-asztalodat.

² A „gádesi poéta”, aki nem ír semmit, talán Canius Rufus (I. 61. 9).

**MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
XI. KÖNYVE.**

7.

Az őszinteség kora.

Most hülye férjednek nem mondod, Paula, bizonynyal,

Hogyha barátodhoz látogatóba sietsz:

„A Cézár hivat engem az albai várba ma reggel,

Vagy Círcéjibe.”¹ Már ideje-múlt e beszéd.

⁵ Cézár-Nerva alatt, ha akarsz, Penelópe lehetsz már:

Ám hajt viszketeged, ösztönöz a buja vágy.

Mit teszel, óh te szegény? Mondod, beteg épp' a

[barátnőd?

Hátha veled megy urad, mint szerető utitárs

S elkísér szívesen bátyádhoz, anyádhoz, apádhoz?

¹⁰ Nos, mit eszelsz ki tehát szellemesen, ravaszúl?

Histerikusnak mondja magát más léha ilyenkor:

A sinuessai tó² válna javára, hiszi.

Mennyire jobb neked a sorsod: légyottra ha indulsz,

Féjjeddel nyiltan közlöd a szándokodat.

8.

Sabinus tudásszomja.

Balzsama amilyen illatozó külföldi fatörzsnek,³

Avvagy a sáfránynak permetező özöne;

Mint a téli gyümölcs, ha a kamrájába' megérik,

¹ Célzás Domitianus gáláns dolgaira.

² Fürdőhely Campaniában.

³ A latin szöveg kétes. Én a Friedländerét követtem.

Mint kikeletkor a fa, hogyha virágba borúlt;
⁵ Séresi öltözetek palatinusi présnek alóla,¹
 Mint a borostyán, mely szűz kezitől melegült;
 Mint a falernumi bor, melynek széttört az edénye,
 Mint sículus kert, hol méhraj ödöng szanaszét;
 Mint alabastroma Cosmusnak,² tűzhelye az égnek,
¹⁰ Mint dúsak fejről most leesett koszorú;
 Egyenként egyik sem elég, de vegyítsd valamennyit:
 Reggeli csókja olyan illatos a fiunak.
 A neve? Megmondom, ha csupán csók kéne, Sabinus.
 Esküdtél! A tudást szertelen' áhítozod.

11.

Vissza a régi egyszerűséghez.

El, fiu, a langyos Nilus metszette kupákkal!³
 Adj biztos kézzel most nekem oly poharat,
 Mellyet a nyírott szolgál kezelt s nyújtott ükeinknek:
 Asztalaink kapják vissza ma régi diszük.
⁵ Gemmából⁴ te igyál, óh Sardanapál, aki Mentor⁵
 Műremekét szajhád éjjelijéül adod.

15.

A költő és az ember.

Van több könyvem, amit Cató hitvesse
 Olvashat, meg a borzasztó sabinnők:⁶
 Légyen egy kacagás e könyv egészen,
 Léhabb, azt akarom, mint mind a többi,
⁵ Csak csöpögjön a bortól s ne piruljon

¹ T. i. a császárnénak illatos selyemruhái. A *Seres* nevű néptörzs Ázsia keleti részében drága szöveteket szőtt lenből és selyemből.

² Cosmus: I, 87, 2.

³ Egyiptomban nagyon finom, reliefekkel díszített üvegpoharakat készítettek.

⁴ Drágaköből faragott poharakból.

⁵ Sardanapal, Asszíria utolsó, elpuhult királya. — Mentor: III, 40, 1.

⁶ A sabin nők erkölce közmondásos volt.

Zsíros cosmusitól¹ sem illatozni.
 Csak játsszék a fiúkkal, a lányt szeresse,
 S hímezetlenül emlegesse azt is,
 Amiből születünk, közös szülönket,
¹⁰ Mit a szent Numa mondott mentulának.
 Azt ám el ne feledd, Apollinaris:²
 Sátornus-napi³ versek vannak itten,
 Más erkölcs az enyém és más e könyvé.

16.

A komolykodóknak.

Hogyha nagyon szigorú volnál, aki olvasol engem,
 Hagyj itt, nem teneked szól ez: a városinak.
 A könyvem bátran mozog itt a priápusi versben
 És tartessosi⁴ kéz verdesi táncütemét.
⁵ Hányszor lesz a ruhád szűk, hogyha feszíti a véred,
 Légy komolyabb bár, mint Fabricius, Curius!⁵
 És te is, olvasván dévaj játékit e könyvnek,
 Ámbár Pádova szült,⁶ olvadozol, te leány!
 Bárha pirulva dobá Lucrétia⁷ félre a könyvem
¹⁰ Brutus előtt, de mihelyt elmegy, előveszi majd.

17.

Változatosság.

Nem minden lapján mutat éji időt a mi könyvünk:
 Benne, Sabinus, lelsz nappali dolgokat is.

¹ Cosmus: I, 87, 2.

² Apollinaris: IV, 86, 3.

³ A vidám Saturnus-ünnep sok mindent megengedett.

⁴ Tartessus, hispániai város. A spanyol castagnettás táncra céloz.

⁵ Fabricius: XI. 5, 8. — Curius Dentatus, consul Kr. e. 290-ben, fényes győzelmei után folytatta igénytelen életét.

⁶ Patavium (ma Padova) leányai híresek voltak erkölcsösségükéről.

⁷ Tarquinius Collatinus felesége, aki Sextus Tarquiniustól becsületében megsértve, tört döfött a szívébe. 'Lucrétia' itt általában a 'szemérmes római nő' jelenti.

19.

Mért nem veszek el?

Kérded, mért nem veszek el? Oly művelt a te nyelved,¹
 Galla. Szabályt gyakran sért ez az én micsodám.

20.

Augustus tiszta latinsága.

Augustusnak e hat dévaj versét ugyan olvasd,
 Óh te irígy, ki latin szóknak oly ellene vagy:
*„Mert Glaphyrával hált Antonius, Fulvia énrám
 Rótt a bosszúból, hogy vele háljak azért.”*²
⁵ *Fulvia lesz szeretőm? Megtenném-é, ha könnyögné
 Mánius a kegyemért? Nem vagyok oly hülye tán.
 „Rajta, csináld, vagy háboru lesz”. De ha a*
[micsodámnál
Éltem sem becsesebb? Rajta, riadjon a kürt!”

Augustus, te bizony megvéded az én kicsi könyvem:

¹⁰ Tiszta latinsággal szól himezetlen a szád.

21.

Lydia.

Lydia annyira tág, mint bronz-kancának a rése,
 Mint érc-abroncs,³ mely csörgve gurul a sikon;
 Mint a kerék, amelyen könnyen röpül át a bohóc is,
 Mint sárban járók széttaposott saruja;
⁵ Mint laza háló, mely röpöső fenyvesmadarat vár,
 Mint öblös kárpit szinpadok orma felett;
 Mint kargyűrű, a vézna cinaedusról ha lehullott,
 Mint oly párna, miből szerteröpült a pehely;
 Mint a szegény breton elnyűtt nadrágának a szára,
¹⁰ Mint a gödény rút torka Ravenna vizén.
 Azt mondják, a halastóban hogy öleltem e hölgyet.
 Úgy hiszem, a tó volt, melyet ölelt a karom.

¹ V. ö. II. 90, 9.

² M. Antonius a triumvir. Fulvia, a neje.

³ Gyermek játékabroncsa, melyen ércgyűrűk csörögtek.

22.

Bűnös kéz.

Hogy te Galaesus lány ajakához dörzsölöd a szád
S meztelen' egy Ganyméd' fekszik az oldalodon.
Hát, — ki tagadja? — sok az. Legyen ennyi elég, s
[bujja kézzel!

Fölpezsdíteni már szünj meg a gyermeki vért.

⁵ Síma gyerekekkel szembe' kezéd bűnösebb ama tagnál,
Mert hamarább, mint kell, érleli férfiuvá;

Innen a bak, kora szőr, a szakáll, ijedelme anyáknak.

S nappal a fürdőzést a fiu hogy kerüli.

Természetül a hím kettős: egy rész a leányé,

¹⁰ Másik a férfiaké. Élj vele, ami tiéd.

23.

Házassági föltételek.

Síla csak engem ohajt férjül megnyerni örökké;

Már pedig én Silát nem veszem el sohasem.

Hogy sürget, szólok neki: „Adj te nekem hozományul
Ötvenezeret”. Lehet-e ennyire bárki szerény?

⁵ „S első éjtszaka sem foglak, mint férjed, ölelni,

És nem lesz minékünk a nyoszolyánk se közös;

Nem gátolhatod azt, szeretőmet hogy megöleljem,

Sőt te magad küldöd még szobalányodat is.

Kéjes csókokat ád az inas sokszor te előtted,

¹⁰ Légyen akár az enyém, légyen akár a tied.

Jössz vacsorára, de tőlem olyan távol telepedsz le,

Hogy köpenyed sohasse érje az én köpenyem'.

Csókot ritkán adsz, s nem is akkor, hogyha kívánod;

Azt sem adod, mint nőm, ám öreg, ősz anyaként.

¹⁵ Mindezt hogyha tűröd s ennél többet nem igényelsz,

Megkapod a férfit, aki bekösse fejed."

¹ Ganymedes: IX, 73, 6.

25.

Vigyázat!

Kéjvágó Linus — ismeri sok lány! — elveszítette
Fennálló erejét. Rajta, te nyelv, ovakodj!

26.

Telesphorusnak.

Drága Telesphorus, édes gondja, nyugalma szívemnek!

Két karom ily kincset még nem ölelt sohasem.

Adj, fiu, csókot, amelly ázott a falernumi bortól,

Add a kehelyt, melyből szürcsöl az ajkad előbb.

⁵ Mindezt Vénus igaz gyönyörével még ha tetézed,
Zeust sem irigylem már szép Ganymédeseért.

28.

Az örült.

Euctus doktorhoz béront Násica bolondként,¹

S ott bitorolja Hylast.² Azt hiszem, épeszü volt.

29.

Hogy' hizelegj?

Lankadt férfitagom vén jobboldal simogatva

Hogy hizelegsz, Phyllis, szinte megölsz vele már;

Mert mikor elmondasz a szemedfényének, egernek,

Még tíz óra alatt sem vagyok a magamé.

⁵ Mondd, ha hizelgni akarsz: „Adok én százezret is érted

S egy pár hold földet Sétia szép mezején,³

Asztalokat, fiukat, házat, bort és arany eszközt.”

Ujjadat elviheted: Phyllisem, így hizelegj.

¹ Hogy, mint bolondot, gyógyítsa.

² Az orvos szolgáját.

³ Sétia: IV, 64, 34.

30.

Vak a világtalannak.

Mondod, az ügyvédnek s költőnek büzlik a szája,
Még jobban büzlik, Zoilus, a buja szája.

40.

Akadály.

Egy bájos Glycerát szeret Lupercus,
És ő bírja csupán, az őt uralja.
Aelianus előtt, ki kérdi tőle,
Mért oly bús? panaszolja nagy keservét:
⁵ Nem bírhatja a lányt egy hónap óta,
Fogfájása van éppen a szegénynek.

43.

Apológia.

Csúnya szavakkal szídsz, feleség,¹ a fiút az ölemben
Látván s azt mondod: van neked épp' olyanod.
Hányszor mondá ezt Júnó a ledér Jupiternek,
S az Ganymedesszel nyúgoszik egy nyoszolyán.
⁵ Nemde Herakles, az ijt letevén, Hylasszal enyelgett,
Bár ami annak volt, volt Megarának is az?²
Daphne³ futása gyötörte Apollót, majd Hyacinthust⁴
Bírva, szívében a láng nyomba' lohadva lohadt.
Briseis is gyakran háttal fordult az urának,⁵
¹⁰ S az deli társában⁶ lelte nagyobb gyönyörét,
Férfi nevével azért ne nevezd a te dolgotat, asszony,
Gondold, két hüvelyed van neked asszonyilag.

¹ Nem az övé, mert Martialis nőtlen volt.

² Megara, Creon thebai király leánya, Hercules neje.

³ Daphne: IV, 45, 5.

⁴ Hyacinthus: VIII, 63, 2.

⁵ Achillesnek.

⁶ Patroclusban. Ilyesmiről Homeros semmitsem tud.

45.

Kényeskedés.

A küszöbére ha lépsz táblát mutató kamarának,¹

Bárha fiú nevetett rád vagy a céda leány,

Hát néked nem elég ajtó és zár meg a függöny,

Még több titkosság kellene ott teneked:

⁵ Legkissebb repedést vagy rést bédugsz te azonnal,

Sőt amit egy tű szúr, bármi kicsiny likat is.

Senki sem oly kényes, nem bamba-szemérmesen aggó,

Cantharus, aki gyönyört lányba', fiúba' keres.

46.

Feljebb!

Mevius, álmodban látod csak férfierődet

S két lábad közzé hull a vizelleted is;

Már bizony a fáradt kéz simogatása se használ,

Nincsen semmi varázs, már kialudt az erő.

⁵ Mit macerálsz hát annyi szegény hátuljt meg elejt is?

Menj feljebb: aki vén, ott leli a vigaszát.

47.

Nem ok nélkül.

Lattara mért kerül úgy minden fürdőt, hova a nők

Fürdeni járnak? Azért, mert nem ölel soha nőt.

A Pompeius-csarnok alatt² is mért nem ödöng ő

S Io küszöbét kerüli?³ Nőt ne öleljen, azért.

⁵ És mért mártja magát, békenve lakóni kenőccsel,

Virgó habjaiba?⁴ Nőt ne öleljen, azért.

Érintkezni a nőnemmél ha sehogysem akar, hát

Mért nyaldos likakat? Nőt ne öleljen, azért.

¹ A bordélyházak kamaráin tájékoztató táblák függtek.

² Pompeius-csarnok alatt: II, 14, 18.

³ Io küszöbe, voltaképpen Isis temploma, mert a tehénne változott Iót az egyiptomi Isisszel azonosították. Isis templomát főleg nők látogatták.

⁴ Aqua Virgo (V. 26. 8).

51.

Szűk a hely.

Oly nagy oszlopa lóg le Titiusnak,
 Milyet Mysia¹ női úgy tisztelnek.
 És nem kell neki terhes, nagy kíséret:
 Nagy thermáiban egymagába' fürdik.
⁵ Szűk még abban is a hely Titiusnak.

55.

Ne vedd komolyan.

Urbicusom, komolyan te ne vedd, apaságra ha téged
 Úgy buzdít Lupus: épp' ezt nem akarja biz' ő.
 A hagyatékra leső titkolja e vágnak a színét;
 Azt óhajtja, ne tedd azt, mire ő maga kér.
⁵ Mondja csak azt Cosconia,² hogy más-állapotú lett,
 Sápadtabb leszen ő, mint aki most vajudik.
 Tégy úgy, mint aki megfogadá a barátja tanácsát:
 Higgye, ha meghaltál, hogy fiad útba' legyen.

56.

Egy sztoikusnak.

Chaerémon stoikus,³ mert halni dicső te szerinted,
 Tán bámuljam-e nagy lelkierődet azért?
 Ezt az erényt a te törtfülü kancsód oltja szivedbe,
 És az a bús tűzhely, ahol a láng kialudt;
⁵ Kákából font gyékény meg csupasz ágyfa, poloska,
 És a rövid köpenyeg, nappal is, éjjel is egy.
 Haj, be nagy ember vagy, szalmáról, barna kenyérről
 És ecetaljáról mert te lemondani bírsz!
 Duzzadjon csak a párnád gallus gyapjupehelytől,
¹⁰ Drága bibortakaró fődje be lágy nyoszolyád;
 Háljon véled a bor rózsás-arcú keverője,

¹ Eredetileg: „lampsacusi”. Lampsacus mysiai város a Hellespontus mellett. Ott nevelkedett Priapus.

² Urbicus neje.

³ Csak itt van említve.

Sok vendégnek akin már megakadt a szeme:
 Mily örömet élnéd Nestor háromszoros éltét,
 Mennyire sajnálnál veszteni egy napot is!
¹⁵ Mostoha szükségben könnyű megvetni az éltet:
 Az csak a hős, ki szegény sorsban is élni tanult.

58.

Visszaélés.

Látva, Telesphorus,¹ azt, mily vágyban lángolok érted,
 Mindjárt kérsz nagyokat, tudva, hogy én megadom;
 És ha nem esküszöm is meg rá, hát megvonod épp' azt,
 Amire nagy-büszkén oly sokat, annyit akarsz.
⁵ Hátha a borbélyom, mikor a nyakamon van a kése,
 Kérne szabadságot, pénzt vagy egyéb javakat?
 Igérném: megadom, hiszen akkor már nem a borbély
 Kér, hanem a rabló: haj be nagy úr az a félsz!
 Ám akkor, ha a tokjában vagyon épp' a borotva,
¹⁰ Én neki a lábát és kezét összetöröm.
 Nem teszem ezt teveled, de ha már elmúlt lobogásom,
 Azt mondom: „Piszkos, zsugori vagy te, fiam!”²

60.

Ki szeretni-valóbb?

Azt kérded, ki szeretni-valóbb: Phlogis-é, Chioné-e?
 Szebb Chioné, de Phlogis bája oly elbűvölő,
 Hogy lobogó vágyat szíthatna az agg Priamosban
 S ifjúvá tenné még Peliast is, a vént;³
⁵ Bája, milyet lánykájának mindenki ohajtna,
 Mellyet sem Hygia nem vehet el, se Criton.⁴
 Ám Chioné nem is érez; néma, ha véle enyelgesz,
 Azt hinnéd, márvány vagy szem elől tovatűnt.
 Istenek, óh ha lehetne olyan nagyot esdve kívánni
¹⁰ S adni akarnátok nagybecsű kincsül ilyet:

¹ Telesphorus: I, 83, 7.

² Az utolsó disztichon szövege s így értelmezése is kétes.

³ Pelias: VI, 71, 3.

⁴ Hygia, talán orvosnő; Criton orvos.

A Chioné testét hadd bírja Phlogis, de Phlogistól
Azt a bűvös bájat kapja a szép Chioné.

61.

Nanneius.

Nyelvével férj, szájával házasságtörő
Nanneius, undokabb az utolsó rimánál:
Előle, hogyha látja subúrai ablakából,
A ronda Léda¹ bezárja bordély-ajtáját,
⁵ S ha kell, alul csókolja inkább, mint felül;
Ki béhatolt a testnek mindenik nyílásán
S tudós szavakkal megmondotta bizton azt,
Fiú van-é vagy lány az anyja méhiben,
— Örüljetek, nők, benneteket ez érdekel —
¹⁰ Nanneius nyelve többé nem használható,
Mert míg egy megdagadt méh közelébe' járt,
Hallván belülről a gyereknyivákolást,
Egy rút betegség úgy megbénította nyelvét,
Hogy tiszta sem tud lenni, sem tisztátalan.

63.

A kíváncsinak.

Elnézel, Philomusos, hogyha fürdünk
És kérded, mire jó vajon körültem
Annyi szép, sima és helyes legényke?
Megmondom kereken jó Philomusos:
⁵ A kíváncsiakat hogy hátba fúrják.

66.

Nem értem.

Hitvány egy besugó s rágalmozó vagy,
Aztán még uzsorás, csalárd üzér is,
Vívómester is és nyalánk.² Nem értem,
Hogy van, hogy soha sincs pénzed, Vacerra?

¹ Léda: II 63.

² A vívómester nem nagy megbecsülésben állott. Nyalánk: fel-lator.

70.

Pazarnál pazarabb.

Tucca, eladhatod-é, akikért százezreket adtál?

Könnyes urackáid, Tucca, eladhatod-é?

Hízolgő szó nem hat rád, nem a gyermeki könnyek?

S amely csókodtól hord sebet, a puha nyak?

⁵ Mily gaztett! Ingük fölemelve kitűnik a testük,

Látni lehet mindent, amibe' telt örömd.

Hogyha a pénz gyönyöröd néked, hát add el ezüstöd.

Asztalokat, házat, murraedényt, a mezőt,

Add el a vén, örökölt szolgákat: nem haragusznak,

¹⁰ Add el mindenedet, csak ne e szép fiukat.

Mert igaz: őket olyan drágán megvenni pazarlás,

Még pazarabb így elkótyavetyélni megint.

71.

Hisztéria.

„Hisztériás” — panaszolja öreg férjének a Léda,

„S erre sehol sincs ír, a szerelembe' csupán.”

Könnyek közt panaszolja: nem ér neki annyit az élet

És inkább meghal, hogysen olyat tegyen ő.

⁵ Éljen, kéri a férj, örömét élvezze a létnek

S mit már nem tehet ő, más tegye meg helyibe.

Jönnek az orvosok, — orvosnők most visszavonulnak —

És emelődik a láb. Kúra ez is, de nehéz.

72.

Kicsinyítés.

Nattának „bögyörő” az a fiúnál,

Mellyel szembe' Priápus is karótlan.

73.

Panasz.

Lygdusom, esküszöl egyre nekem, hogy jössz a hívásra.

S megszabod ily célból a helyet és az időt.

Hasztalanul, ha soká fekszem gyötrődve a vágtyól:

Helyetted pótlást olykor a balkezem ád.

- ⁵ Mit kérjek, te csalárd, bünödért számodra jutalmul?
Kísérd ernyővel félszemű asszonyodat.

74.

Változó nemzetiség.

Baccara orvoshoz, — ki riválisa, — vitte szemérmét
Raetus: Gallusszá válhat a raetus is ott.¹

75.

Következetlenség.

- Érc-hüvely²-boritottan véled fürdik
Szolgád, Caelia; vajjon mért? Hiszen nem
Fúvólás, úgy-e ő s nem citharoedus?
Úgy vélem, nem akarsz te látni olyat.
⁵ Akkor mérthogy a néppel együtt fürdesz?
Vagy eunuchosokat látsz-e mibennünk?
Hogy ne tűnj fel előttünk féltékenynek,
Engedd el neki, hogy hüvelyt viseljen.

78.

Biztatás.

- Victorom, élvezd már, élvezd a nők ölelését:
És a nem-ismert kéj élvezetét ne halaszd.
Fátyolt szőnek arádnak, díszítik a szüzet immár:
A fürtös fiukat megkopaszítja keze.³
⁵ Egyszer hagyja csupán gyönyörét élvezned azoknak,
Amikor a nászjé harca ijeszti szívét.
Ezt többször tenned megtiltja az anyja, dadája
S mondja: „Ne a fiukat, csak feleséged öleld!”
Mennyit bajlakodol, haj, mily küzdelmeket állsz ki,
¹⁰ Hogyha nem ismered a nőnek a rejtekeit!

¹ A raetus: népség Tirolban és Felső-Bajorországban. Baccara raetus, de avval, hogy orvoshoz megy, kockáztatja a nemzetiségét: az gallussá teheti. Gallus persze kétértelmű: 1. galliai; 2. Cybele eunuchos papja.

² V. ö. II, 82, 1. VII, 35.

³ Hogy fejüket megfossa díszüktől.

Bízd a subúrai mesternőre tehát az ujoncot:¹
Férfiúvá teszi az; rossz tanítók a szüzek.

81.

A leány fohásza.

Dindymus eunuchos és egy agg próbálja ölelni
Aeglét: az köztük fekszik az ágyba' szüzen.
Abba' hiányzik a férfierő, ebben fiatalság;
Hasztalanul fárad ez s az a kéjre mohón.
⁵ Ő, sajnálva magát s a két nyomorultat, emígy esd:
„Vénusom, add, legyen ez férfiu, az fiatal!”

85.

Végre!

Ej, no nyaláncodván hamaros guta érte a nyelved,
Zóilus!² Így te a nőt végre ölelni fogod.

87.

A szegénység haszna.

Volt ezelőtt pénzed: de te akkoron egyre fiúztál
S hosszu időn nem ölelt a karod asszonyokat.
Most vénasszonyokat hajszolsz. Mire vitt a szegénység!
Vágyadat asszony után, lásd, az okozta csupán.

88.

Lupusnak.

Mondja Charisianus: több nap óta
Nem tud már enyelegni a fiúkkal.
Midőn ennek okát kérdezte társa,
Hasmenése — felelt — gátolja benne.³

¹ Magadat.

² V. ö. XI, 61, 3.

³ Maga is cinaedus volt.

94.

A zsidó poétának.

Hogy roppant nagy irígyem vagy s lecsepülsz a versem,
 Nem bánom: költő s bölcs vagy, ebadta zsidó.
 Az sem bánt, hogy a verseimet, miután legyaláztad,
 Megrablod: költő s bölcs vagy, ebadta zsidó.
 5 Az bosszant egyedül, hogy bár Jeruzsálem a bölcsöd,
 Csábitod a gyerekem tőlem, ebadta zsidó.
 Lám, tagadod, sőt esküszöl éppen a nagy Jupiterre.
 Nem hiszem: esküdjél a Jehovádra, zsidó.¹

95.

Szennyes csók.

Ajkadat egy mocskos szájnak ha beszennyezi csókja,
 Alfel-fürdőnek hidd, mibe föld bemerült.

97.

Négyszer és egyszer.

Négyszer egy éjtszaka meg, de veled, Telesilla, biz'
 [isten,
 Négy évnek folyamán egyszer aligha tudok.

99.

Kellemetlen körülmény.

Székről hogyha felállsz — feltűnt nekem ez nem is
 [egyszer —
 Lesbia, a tunikád a fenekedbe nyomúl.
 És rángatni ha kezded jobb kézzel meg a ballal,

¹ Az eredeti azt mondja „esküdjél Anchialusra“, de, hogy mit jelent ez az „Anchialus“, azt megmagyarázni még senkinek sem sikerült. Némelyek szövegromlást föltételeznek. Friedländer Schürer magyarázatát idézi, mely szerint Anchialus egy dűsgazdag római zsidó, afféle Rothschild. De miért kellene arra esküdni? Az epigramma csattanója abban áll, hogy Martialis nem fogadja el a zsidótól a Jupiterre való esküt s azt kívánja, esküdjék a saját istenére, a Jehovára. Más kérdés, tulajdoníthatunk-e ilyen értelmet az „Anchialus“-nak, vagy azt kell hinnünk, hogy szövegromlással van dolgunk.

- Sóhajok és könnyek közt szabadúl ki ruhád:
⁵ Annyira bészorul az közzéje a Symplegasoknak¹
 S a két part közepett annyira mélyre hatol.
 Rút bajodon ha segíteni akarsz, hallgass e tanácsra:
 Amikor állsz, le ne ülj s fel sose állj, mikor ülsz.

100.

Húst, húst!

- Sovány barátnőt nem szeretnék, Flaccusom,
 Kinek karjára gyűrűmet ráhúzhatom,
 Kinek hátulja horzsol és a térde szúr,
 Ki fűrészelt hord a hátán s kopját alfélén.
⁵ Azért ezer fontot se nyomjon kedvesem:
 Húst, húst kívánok, hájra nincs vágyam nekem.

103.

A jámbor.

- Lelked olyan jámbor, Safrónius, oly szelid arcod,
 Hogy bámúlom, mint lett tebelőled apa?

104.

Különbségek.

- Állj csak odább, feleség² vagy az én erkölcsömet
 [öltsd fel:
 Nem vagyok én Curius, sem Numa, sem Tatiús.³
 Nékem öröm poharazva vidáman tölteni éjem:
 Te, vizívó, komoran otthagyd asztalodat.
⁵ Te a homályt szereted: mialatt én lámpavilágnál
 Múlatok, a szerelem nélküle jól sem esik,
 Barna köpeny földi tagjaidat tunikáddal, öveddel:
 Nékem elég csupasz egy lány se lehetne soha.
 Elragad engem a csók, úgy váltva, miként a galambpár:
¹⁰ Mint nagyanyád reggel, tőled olyat kapok én.

¹ Összezsapódó szirtek a Fekete-tenger bejáratánál amelyek közt az Argonauták hajóztak át először. Azóta mozdulatlanul állanak.

² Martialis nem a maga nevében beszél.

³ Szóval: nem puritán erkölcsű római.

Ott fekszel mereven, némán, nem mozdítod ujjad,
Mint aki bort, tömjént tart s viszen áldozatul.
Phryg szolgákra gyakorta került sor zárt kamarában,
Hektori ló hátán amikor asszonyuk ült,
¹⁵ S bárha Ulixes horkolt is, nem húzta el onnan,
Még a szemérmes nő, Pénélopé se kezét.
Úgy sem boldogítasz, amiként Cornélia Gracchust,
Julia Pompeiust, Porcia Brutus-urát.
Mig nektárt nem a dardán szolgál¹ kevert Jupiternek,
²⁰ Júnó tette meg azt, mit Ganymédes utóbb.
Tisztességbe' leled kedved? Lucretia légy hát
Reggeltől estig: éjtszaka Laist² akarok.

¹ Ganymedes.

² L. X, 68, 12.

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
XII. KÖNYVE.

16.

Cserebere.

Eladtál, Labienus, három rétet,
Megvettél, Labién', három cinaedust:
Béteszel Labiénus, három rétnek.¹

20.

Mért?

Mért nincsen felesége Thémisonnak,
Azt kérded, te, Fabullus? Ott a húga.

32.

Hurcolkodás.

Be csúnya látvány július elsején!²
Láttam, Vacerra, láttam azt a vackot,
Kétévi házbér amit meghagyott:
Vitte a nőd a hét vörös hajával,
⁵ Meg vén anyád meg nyurga húgod is:
Hittem, hogy fúriák Pluto honából.
Követted őket félig fagyva, éhen,
A puszpángfánál sápadtabb pofával,
Miként korunk valódi Irusa:³
¹⁰ Hinnéd, Ariciának halma indul.⁴

¹ Mert a három cinaedus megfelel három rétnek.

² Akkor volt szokás költözködni.

³ Az Odysseiában szereplő koldus.

⁴ V. ö. II, 19. 3.

- Jött háromlábu ágy, kétlábu asztal
 S egy lámpán és ivószarún kívül
 Levét öntötte egy tört éjjeli.
 Zöld kézikonyhán egy korsó nyaka:
¹⁵ Hogy hal volt benne, rothadásnak indult,
 Elárulá az edény undok szaga,
 Halastavak párájához hasonló.
 Tolósai¹ sajtból is volt egy darab,
 Négyéves csombormenta-koszorú,
²⁰ Megritkult hagyma- és fokhagyma-fűzér,
 Anyád csuprába' félig mézgalé,
 Bordélyi lányok szőrvesztő szere.
 Mért keresel lakást a falut gunyolva,
 Mikor te ingyen lakhatol, Vacerra?
²⁵ Ily málhapompa hid alá való.²

33.

A könnyelmű.

Hogy fiukat vegyen, a kertjét Labiénus eladta.
 Most mindössze csak egy kis fügeágya³ maradt.

35.

Bizalom?

Nagy bizodalmat akarsz, Callistratusom, tanusítani;
 Megvallod: magad egy férfinak adtad oda.
 Ámde, ahogy mutatod, mégsem vagy olyan bizalommal:
 Többet hallgat el az, aki ilyet kibeszél.

38.

Megnyugtató.

Ettől, — akit nők széke körül éjente-naponta
 Ott látsz, (ismerik őt szerte a városiak),
 Fürtje ragyog, rajt' barna kenőcs, fénylik köpenyegje,

¹ Tolosa: a mai Toulouse.

² Koldusok tanyája.

³ Ficetum: 1. fügeágy; 2. bibircsó, szemölcs.

- Széles mell, finom arc, szőrtelenítve a láb,
⁵ És gyakran kísérgeti nőd', mellé furakodva, —
 Candidusom, te ne félj: ő nem ölel soha nőt.

42.

Furcsa nász.

- Áfernek neje lett Callistratus, ő, a szakállas,
 Annak módja szerint, mint szüz a férfiunak.
 Fáklyák lángoltak, arafátyol fődte az arcot,
 Hangzottak közben sűrű „Talassusok” is.¹
⁵ Nászadomány is volt. Nem véled-e, Róma, elégnek?
 Tán bizony azt várod, szüljön is a feleség?

43.

Sabellus versei.

- Ékes verseket olvastál, Sabellus,²
 Nekem kéjt lehelő, trágár sorokban:
 Nem tudnak Didymus³ leányi ollyat,
 Nem ösmér Elephantis⁴ léha könyve.
⁵ Új alakzati vannak ott Venusnak:
 Csak kiélt kujonok merhetnek ollyat,
 S titkon üz herenép, mely már kiszolgált;
 Ötönként sorakoznak egy csoportba,
 Akkor csak, ha eloltották a lámpát.
¹⁰ Kár volt ékesen írni ily dologról.

49.

Sóvárgás.

- Oh Linus, te a fürtösöknek⁵ öre!
 Téged birtoka főúranak hív s rád

¹ Talassus (rendesen Talassius): a nász istene. Egyértelmű Hymennel vagy Hymenaeusszal.

² V. ö. XII, 39.

³ Kerítő.

⁴ Elephantis, trágár versek írónöje, amelyeknek illusztrációival Tiberius császár díszítette szobáinak falait (Suetonius, Tiberius 43).

⁵ Fialat rabszolgáknak.

Bizza drágakövét, borát, aranyját
Udvarlóival a dús Postumilla.

- ⁵ Leghűbb híve gyanánt aképp' helyezzen
Patrónád elibé mindenki másnak,
Ahogy megsegítesz örült dühömben
S kissé egy ideig szemhunyva nézed
Öket, kik szivem oly hő lángra gyújtják:
¹⁰ Éjjel-nappal e keblen látni őket
Akképp' vágyom epedve és sovárgva,
Azt a szép-alakú, remek, fehér párt:
Nem fiúk azok, óh nem, drága gyöngyök.

55.

Aegle csókja.

- Aki ingyen akar megkapni, lányok,
Izlés nélküli, gaz fickó szerintem,
Mert ingyen csak a csók jár, más egyéb nem.
Mégis Aegle a csókot pénzen adja.
⁵ Hát csak adja; a jó csók azt megéri;
Ámbár ő nem is adja azt oly olcsón:
Mert vagy cosmusi¹ drága illatszert kér,
Avvagy nyolcat az újon-vert aranyból,
Hogy ne légyen a csók sovány, se néma,
¹⁰ És bézárt ajak el ne állja útját.
Emberségből azonban megtesz egyet:
Csókját Aegle habár nem ingyen adja,
Nem tagadja meg ajkát más egyébre.

58.

Egy húron pendülnek.

„Szoknyavadász”-nak hív feleséged, Alauda. Viszont ő
„Kólyavivőkre” vadász.” Mily rokon a szivetek!

¹ Cosmus: illatszerárus.

² Kólya: gyaloghintó.

59.

Érdemes volt?

Megjöttél, tizenöt évnek leteltén,¹
 És több csókot ad, íme, Róma néked,
 Mint Catullus adott volt Lesbíának.
 Szomszédod, valamennyi összecsókol,
⁵ Bakküzével a szőrösállu bérlő;
 Üldöz itt a szakács, amott a kallós,
 Itt egy varga, a szája bőrtől ízes,
 Ottan egy tetülakta áll gazdája;
 Egy csipás-szemü erről, sánta arról,
¹⁰ És egy száj, mely imént nyalá a fertőt...
 Nem volt érdemes erre visszajönnöd.

64.

Nyalánkság.

Rózsánál rózsább az a szép fiu, és te szakácsnak
 Fogtad bé, Cinna! Ej, be nyalánk vagy, uram!²

65.

Szerény kívánság.

A szép Phyllis, midőn egy teljes éjtszakán
 Énnékem adta mindenféleképp' magát,
 S reggel tűnődtem, ajándokul mit adjak én:
 Egy font illatszert, cosmusit, nicérosit,³
⁵ Vagy jó csomót a Baetis-parti gyapjuból,⁴
 Vagy tíz aranypénzt a császárnak képivel:
 Ő átölelve a nyakam, csókot nyomott
 Arcomra hosszan, mint párjára a galamb
 És arra kért, egy kanna bort adjak neki.

¹ A „tizenöt” itt nem szó szerint értendő, csak általában nagyobb számot jelent. M. önmagához beszél, mikor hosszabb távollét után Rómába visszatért.

² V. ö. X, 66.

³ Cosmus, Niceros: illatszerárusok.

⁴ Baetis: I, 96, 5.

71.

Most és egykor.

Lygdus,¹ nem hederítség te kérésre:
Haj, nem kértelek egykoron hiába!

75.

Polytimus.

Lányokhoz siet immár Polytimus,
Mert Hypnus nem akar már „fiu” lenni,
Secundus pedig elhizott a makktól;
Dindymus, noha édes, megtagadja;
⁵ Leány-számba mehetne Amphión is.
E pajkos fiuk édes büszkesége
S játszani lénye nekem kedvesb, Avitus,
Mint egy asszony akár egy millióval.

79.

Több a soknál.**Atticillának.**

Adtam már sokat, amennyit kívántál;
Adtam többet is annál, mit kívántál:
És mégsem hagyod abba, kérsz örökké.
Mindent aki megad, kész nyalni végre.

84.

Fürtök nélkül.

Fürteidet, sajnos, Polytimus bárha lenyirták,
Mégis örülök, hogy teljesítem ohajod.
Ily ragyogó voltál, te Pelops,² elvesztve a fürtöd,
Ügyhogy ivor-vállad látta egészen arád.

¹ Lygdus: VI, 39.

² Pelops, Tantalos fia. Tantalos próbára akarván tenni az istenek mindentudását, Pelopsot feltálalta nekik. Juppiter életre keltette a fiút s Ceres által már elfogyasztott vállát elefántcsonttal pótolta. Így Hippodamia, Pelops arája, egészen láthatta Pelops elefántcsont-vállát, mikor az ifjú fürtjeit a nász előtt lenyírta.

85.

Szájbúz.

„Rossz szájbúzű a paederasta” -- mondod.
 Mondásod ha való-igaz, Fabullus,
 Mily bűzük lehet a likat nyalóknak?

86.

Szegény gazdag.

Van teneked harminc fiud és ugyanannyi leányod:
 Egy az izéd s kimerült. Hát mihe' fogsz, te
 [szegény?

91.

Közösség.

Férjeddal közös ágyad van, Magulla,
 S közös birtokotok még a legény is.
 Hát mért nem közös akkor a pohárnok?
 Sóhajtasz; úgy-e, a flaskó remegtet?'

95.

Mussetus könyve.

Mussétusnak² a fajtalan tekercsét,
 Mely vetekszik a Sybarisiakkal,³
 — Úgy pezsdítik a vért — ajánlom, olvasd,
 Jó Instantiusom;⁴ de jó, ha egy lány
⁵ Kéznél van, nehogy a dolgát Hymennek
 Kéjsóvár kezeidre kelljen bízni
 S férjje légy, mielőtt asszonyt ölelnél.

¹ Felsz, hogy férjed megmérgez, amért pohárnokát elszerezted.

² Mussetus ismeretlen, trágár költő.

³ Hemitheon, sybarisi költő verseinek.

⁴ Instantinus Rufus: VII, 68.

96.

Megvont határ.

Jól tudván, hogyan él és mennyire hü a te férjed,

És hitves-nyoszolyád nem bitorolja leány,

Mért gyötröd magadat balgán a fiúknak okából,

Amikor oly múló és rövid élvezetük?

⁵ Hisz neked ők jobban szolgálnak, mint az uradnak:

Ők teszik azt, hogy urad hitvese csak te lehetsz.

Adják azt neki, mit te nem adsz. Szólasz: „Adom én is,

Csak, hogy az ágyamtól el ne szakítsa heve.”

Nem mindegy: chiosit ha eszem, nem kell a marisca;¹

¹⁰ Nem te vagy a chiosi? Légy a marisca tehát.

A nő, a feleség ismerje ki jól a határát:

Hagyd a fiuk részét, érd be magad felivel.

97.

Ifjú hitvesed...

Ifjú hitvesed olyan, hogy hasonlót

Álmában se remélhet egy gonosz férj:

Művelt, tiszta, nemes, dús; és te, Bassus,

Csak fiúknak ohajtod a szerelmét,

⁵ Kiket nőd hozományából szereztél.

A hitveshez eképp' ha újra megtérsz,

Lankadt vagy, noha nőd százezreken vett;

Hizelgő szavakat hiába suttog,

Téged semmi enyelgés fel nem izgat.

¹⁰ Szégyeld el magadat vagy jöjj bíróhoz.

Tested nem magadé, Bassus: eladtad.

¹ Chiosi: izes, csípős chiosi füge (XIII, 23); marisca: közönséges füge (VII, 25, 7—8).

**MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMÁINAK
XIII. KÖNYVE.**

67.

Vadgerlice (Palumbi).

A vadgerle a férfierőt bénítja, lohasztja:
Kéjre ha vágyódsz, ily madarat ne egyél.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MARCUS VALERIUS MARTIALIS
EPIGRAMMAINAK
XIV. KÖNYVE.

19.

Dió (Nuces).

Játszani, azt hinnéd, a dióval nem veszedelmes;
Bánja azért mégis sok fiunak feneke.¹

48.

Kapó-labda (Harpasta).

Fürgén fogja el azt antaeusi porban a kéjfi:²
Sok hiu munkától mert a nyakizma erős.

70.

Priápus lisztlángból.

(Priapus siligineus.)

Hogy jól lakhassál, bizvást egyed ezt a Priápuszt:
Bár a hegyét bekapod, tiszta maradsz te azért.

74.

A holló (Corvus).

Mért mondják, köszönő holló,³ ocsmánynak a szádat?
Még egy mentula sem ment bele eddigelé.

¹ Mert ha veszít, nő gyanánt kell szerepelnie.

² Antaeus, a Föld fia, Herculesszel birkózva poronddal hintette be magát. Hercules csak úgy tudta lebírni, hogy fölemelte a Földről, amely fiának csak addig adhatott erőt, míg rajta állott. — A kapó-labdát vagy labdákat a játékok két félre oszolva dobálták egymásnak (v. ö. IV, 19, 6).

³ Hollót is betanítottak, hogy a Cézárt üdvözlje (Macrobius

151.

Öv (Zona).

Könnyen öllelek most övként: de ha drága tehertől
Kezd dagadozni hasad, nyomba' rövid leszek én.

174.

A márvány Hermaphroditus.¹

(Hermaphroditus marmoreus).

Férfiuként szállt vízbe, kijött, mint kétnemű ember:
Atyja csak egy részét, többit az anyja adá.

203.

Gadesi leány (Puella Gaditana).

Csábos ígézzel remegőn ringatja csipőit:
Masturbator lesz így maga Hippolytus.²

205.

A fiú (Puer).

Légy fiu, síma: korod, ne a tajtékkő tegyen azzá,
Helyetted nehogy egy lány legyen a szeretőm.

206.

Bőröv (Cestos).

Fiu, tiszta szerelmet fonj nyakamra,
Övet, Vénus öletől mely meleg még.

215.

Kapocs (Fibula).³

Fibula, mondd nekem őszintén, a színész meg a lantos
Mért használ? „Drágább lészen eképp' a kegyük.”

Sat. VII, 4, 29). Plinius (N. h. X, 12) említi azt a néphitét, hogy a holló szájával szül vagy párosodik.

¹ L. VI, 68, 9. X, 4, 6.

² Hippolytus, Theseus szüzies fia (VIII, 46, 2).

³ V. ö. VII, 82, 1.

TARTALOM.

	Lap
Tájékoztató	5
M. Valerius Martialis Epigrammáinak I. könyve	7
„ „ „ „ II. „	13
„ „ „ „ III. „	19
„ „ „ „ IV. „	31
„ „ „ „ V. „	37
„ „ „ „ VI. „	41
„ „ „ „ VII. „	51
„ „ „ „ VIII. „	59
„ „ „ „ IX. „	61
„ „ „ „ X. „	75
„ „ „ „ XI. „	81
„ „ „ „ XII. „	99
„ „ „ „ XIII. „	107
„ „ „ „ XIV. „	109

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1942 AUG. - 1.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

